SÍDLIŠTĚ Z DOBY ŘÍMSKÉ V TUNĚCHODECH, OKR. CHRUDIM

Nálezy z let 1973 až 1984 v poloze Bodlavecké pole a v areálu JZD

Jan JÍLEK – František KAŠPÁREK – Vít VOKOLEK – Jiří SIGL

Stav poznání doby římské na Chrudimsku nepatří ve srovnání například s oblastí kolem Hradce Králové k příliš uspokojivým.[1)] Tuto skutečnost v poslední době mění jednak zveřejňování nálezů zajištěných pomocí povrchové a detektorové prospekce, ale také publikovaní souborů ze záchranných archeologických výzkumů. Cílem tohoto textu je zpracování starších fondů získaných sběry a záchrannými akcemi v Tuněchodech (okr. Chrudim) v rozmezí let 1973 až 1984. Především keramický materiál bude dále zasazen do vývojového kontextu labsko-germánského kulturního okruhu. Hodnocená kolekce je součástí sbírek Muzea východních Čech v Hradci Králové (dále MVČ).

Lokalizace nalezišť a průběh výzkumů

V následujícím textu budou shrnuty poznatky o archeologických aktivitách na katastrálním území Tuněchod v rozmezí let 1973 až 1984. Širší území, kde registrujeme archeologické situace a nálezy z doby římské, se nachází na jihozápadním okraji obce (poloha Bodlavecké pole) v blízkosti bývalého jednotného zemědělského družstva Vítězný únor (dále JZD) a v jeho areálu (obr. 1:1–3; 2). Naleziště (označované v evidenci MVČ jako n. 8) je na jižním okraji rámováno bezejmennou vodotečí a nivou Chrudimky.[2)] Polohu lokality lze vyhledat na základní mapě 1 : 10 000, klad 13-42-13, 295 mm od západní sekční čáry a 345 mm od jižní sekční čáry.

1) Poslední stručný soupis lokalit viz Jan MUSIL – Monika PECINOVSKÁ, *Spona s knoflíkem na lučíku z Vestce (okr. Chrudim)*, Praehistorica XXXII/2, 2015 (2014), s. 268, obr. 4.

2) Vít VOKOLEK, *Zjišťovací výzkum v Tuněchodech*, Zpravodaj Krajského muzea východních Čech v Hradci Králové 8, 1981, s. 12–13.

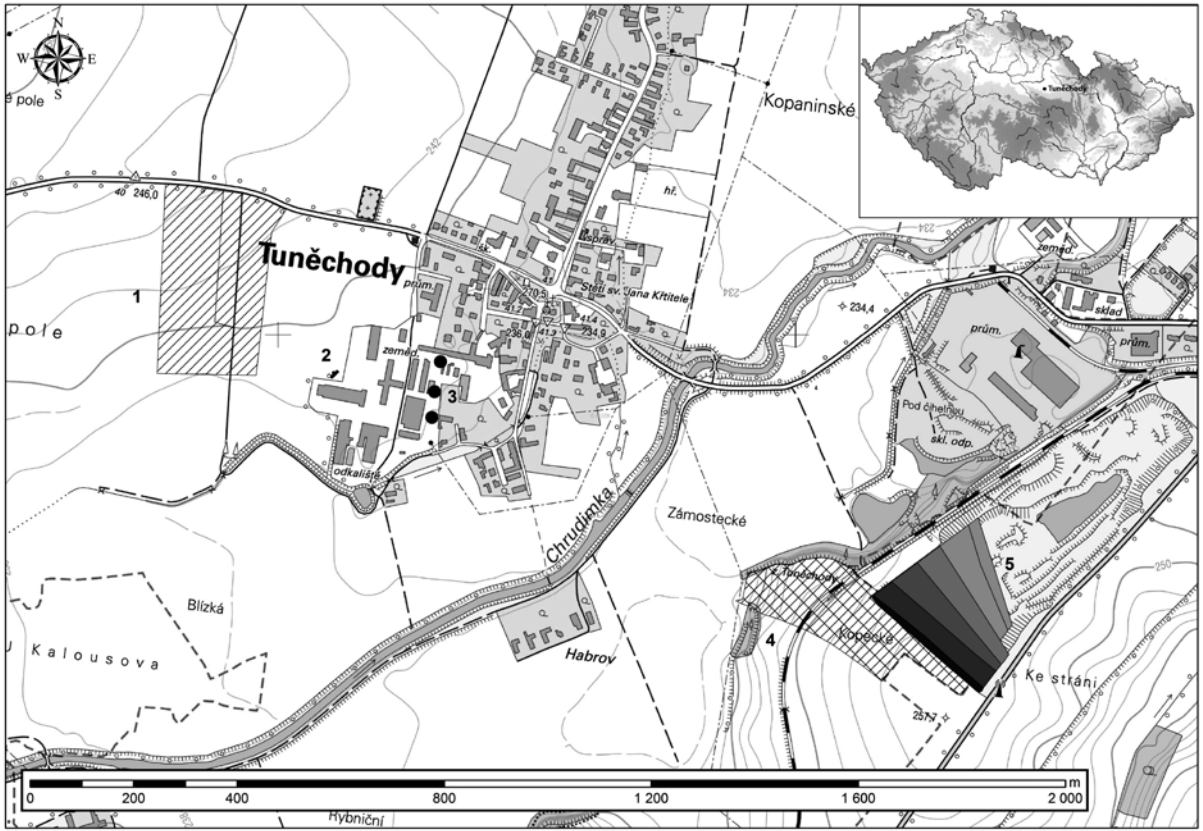

Obr. 1: Doklady osídlení v době římské na k. ú. Tuněchody, okr. Chrudim: 1 – poloha Bodlavecké pole (povrchová prospekce z roku 1982); 2 – záchranný výzkum z roku 1980; 3 – záchranný výzkum z roku 1984; 4 – poloha Kopecké (povrchová prospekce ze 70. a 80. let; 5 – cihelna Tuněchody – dobývací prostor Úhřetice I (výzkumy katedry archeologie FF UHK) (vytvořil M. Lanta).

V roce 1973 došlo při rozšiřování JZD k zajištění střepového materiálu. Zlomky keramiky ze zničených situací odevzdal do muzea Ing. Zeman, který je posbíral při výstavbě teletníku. Nepočetný soubor pochází z areálu družstva bez bližší lokalizace.

Nejvíce informací máme díky záchrannému archeologickému výzkumu, který byl realizován V. Vokolkem v roce 1980, jemuž se podařilo zachránit část sídliště z doby římské (obr. 1:2; 2; 3). Sonda byla položena mezi průkopem pro vodovod a silážní jámou na parcele č. 270/1 (dnes parc. č. 270/11). Díky sondáži se podařilo identifikovat šest archeologických objektů, artefakty ze sledované etapy obsahoval pouze sídlištní obj. 1/1980 (obr. 3; 4). Tento objekt s největším množstvím střepového materiálu se podařilo prozkoumat pouze částečně. Ostatní objekty lze označit za kůlové jamky (obj. 4/1980, 5/1980, 6/1980), žlab (?); (obj. 3/1980) a sídlištní objekt (obj. 2/1980); (obr. 3; 5).[3)]

Výzkum z roku 1980 podnítil zájem o lokalitu, a tak v roce 1982 navštívili místo J. Boček a M. Vávra, kteří provedli povrchové sběry na parcelách č. 229 a 233 (dnes parc. č. 229/3, 230/1, 2). Toto území (označované v evidenci MVČ jako naleziště 6 spadá pod trať „Bodlavecké pole“[4)] (obr. 1:1; 2; 6). Kromě nálezů z doby římské se podařilo zajistit i zlomky středověké keramiky.

Naleziště bylo sledováno i v roce 1984, kdy J. Sigl objevil a zdokumentoval v průkopu pro elektrický kabel v prostoru JZD další tři objekty (obj. 1/1984, 2/1984, 3/1984); (obr. 1:3; 2; 6; 7). Tyto archeologické situace byly zkoumány pouze v rozsahu průkopu, který procházel přes parcely č. 269/1, 270/5, 71 (dnes parcely č. 270/12, 60/1). Při zemních pracích došlo opět ke spolupráci s Ing. Zemanem, který odevzdal další fragmenty keramiky.[5)]

Díky záchranným archeologickým výzkumům a povrchové prospekci se podařilo získat materiál spadající do doby římské a středověku. Reprezentativní doklady staršího osídlení nebyly zachyceny.

Přírodní prostředí

Zpracovávané osídlení z doby římské se nacházelo v nadmořské výšce 238 m severozápadně od řeky Chrudimky, od které je vzdáleno 452,4 m. Lokalita je rovněž situována 150 metrů od bezejmenné vodoteče. Ze srovnání s dalšími sídlištními lokalitami z prostoru východních Čech vyplývá, že většina nalezišť se rozkládala v nadmořských výškách v rozmezí 210 až

3) Tamtéž, s. 12–13.

4) Jiří SIGL – Vít VOKOLEK, *Nové archeologické nálezy v roce 1982*, Zpravodaj Krajského Muzea Východních Čech v Hradci Králové X/1, 1983, s. 11.

5) Jiří KALFERST – Jiří SIGL, *Archeologické nálezy v roce 1984*, Zpravodaj krajského muzea východních Čech XII/1, 1985, s. 19.

300 m n. m. Obdobnou strategii v případě vyhledávání vhodných poloh k sídlení zjistila i A. Danielisová[6] při hodnocení sídlišť z doby laténské. Pro porozumění této regionální problematiky je nutné zmínit následující zjištění. Pro osídlení z doby římské ve východních Čechách lze konstatovat, že nejníže položenou lokalitu představují Labské Chrčice (206 m n. m.). Nejvýše položeným nalezištěm bylo sídliště v Litomyšli (355 m n. m.). V nadmořské výšce 300 m n. m. a výše se rozkládaly lokality, které můžeme připsat fázi B2b až stupni D1. Nejčastěji se však jedná o příklady, jež lze zařadit k fázi B2b až stupni C1. Pouze v jednom případě (Třebešov) se takto vysoko nacházelo osídlení ze stupně A. Pro ověření vztahu nadmořské výšky a časového zařazení lokality by bylo žádoucí srovnání s dalšími regiony. V současné době však narážíme na nedostatek relevantních dat, resp. pozorování vztahu polohy lokality a chronologického zařazení z jiných českých regionů. Kusé poznatky lze vysledovat pouze v několika zpracováních, máme zde na mysli např. regiony Říčansko a jižní Čechy. Většina sídlištních lokalit z doby římské v regionu Říčansko ve středních Čechách se rozkládala v nadmořských výškách od 210 do 300 m n. m., méně husté osídlení pak bylo registrováno v polohách situovaných od 300 do 400 m n. m.[7] K zajímavým zjištěním dospěl P. Zavřel[8] v jižních Čechách, kde registruje sídliště stupně A v nadmořských výškách v rozmezí od 370 po 500 m n. m. U chronologicky pozdějších kontextů nebyla již nadmořská výška autorem sledována. Můžeme tedy předpokládat, že sídelní strategie byla ovlivňována především místními geomorfologickými podmínkami.

Při studiu východočeského prostoru však nemůžeme vyloučit zatím pouze pracovní hypotézu, podle které by osídlení poloh situovaných na místech s nadmořskou výškou dosahující hodnoty 300 m n. m. a výše odpovídalo především období rámovanému druhou polovinou 2. století až 60. léty 3. století.[9] Tento časový úsek je spojován např. ve středním Podunají

6) Alžběta DANIELISOVÁ, *Oppidum České Lhotice v kontextu svého sídelního zázemí*, rukopis disertační práce uložené na ÚPRAV FF UK, Praha 2008, s. 140, obr. 2:5.

7) Natálie VENCLOVÁ a kol, *Hutnický region Říčansko*, Praha 2008, s. 194, obr. 11–12, 129.

8) Petr ZAVŘEL, *Současný stav poznání plaňanského horizontu v jižních Čechách*, in: Eduard Droberjar – Michal Lutovský (edd.), Archeologie barbarů 2005, Praha 2006, s. 237.

9) Jan JÍLEK, *Doba římská ve východních a severovýchodních Čechách, sledování vzájemných interakcí germánské a římské společnosti v době římské*, rukopis nepublikované disertační práce uložený na ÚAM, FF MU, Brno 2013.

s výrazným zahuštěním osídlení.[10] V případě východočeského území však bude nezbytné tento názor ještě ověřit pomocí dalších zjištění a nálezů. Český prostor nebyl od vydání souborné publikace o nálezech z 2. století od K. Motykové-Šneidrové[11] výrazně sledován, tudíž nemáme k dispozici nová srovnání. Tato skutečnost nám bohužel komplikuje verifikaci našich úvah. Můžeme se však setkat i s názorem, že zasídlení Čech je ve stupni B2 spíše méně zahuštěno než ve stupních A a B1.[12] Struktura osídlení ve 2. a 3. století nebyla doposud pro české území pečlivě vyhodnocena, a tak úvaha V. Salače představuje spíše spekulaci, která není podložena studiem pramenné základny. Její platnost prokáže až další výzkum.

Na základě geomorfologického členění spadá lokalita Tuněchody do území Chrudimské tabule. Pro oblast, kde se nacházelo hodnocené osídlení, jsou charakteristické nezpevněné sedimenty, konkrétně spraše a sprašové hlíny svrchně pleistocenního stáří.[13] Z pedologického hlediska jsou pro naleziště typické černozemní eolické sedimenty – hnědozemě.[14] Nepřímými doklady o vegetaci v době římské mohou být výsledky analýz publikované při rozboru vápenických pecí ze sídliště v Tuněchodech. Díky xylotomárním analýzám popelovité vrstvy (uhlíků) se podařilo prokázat přítomnost lísky a dubu. Další zjištění poskytlo studium otisků rostlinných zbytků na zlomcích mazanice. V keramické hmotě došlo ke zjištění pšenice dvouzrnky a pšenice špaldy. Minoritní příměs představoval ječmen obecný.[15]

10) Vladimír VARSIK, *Germánske sídliská na juhozápadnom Slovensku, Stručný prehľad bádania*, in: Eduard Droberjar – Balázs Komoróczy – Dagmar Vachůtová (edd.), Barbarská sídliště, Archeologie barbarů 2007, Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 37, Brno 2008, s. 38–39.

11) Karla MOTYKOVÁ-ŠNEIDROVÁ, *Weiterentwicklung und Ausklang der alteren römischen Kaiserzeit in Böhmen*, Fontes Arch. Pragenses 11, 1967.

12) Vladimír SALAČ, *Starší doba římská*, in: Archeologie pravěkých Čech 8 – doba římská a stěhování národů, Praha 2008, s. 54.

13) Geologická mapa 1 : 50 000, Tuněchody (okr. Chrudim), ID 16, dostupná na URL: <http://www.geology.cz/app/ciselniky/lokalizace/show_map.php?mapa=g50&y=643400&x=1067900&s=1>, [cit 22. 3. 2017].

14) Jiří WALDHAUSER, *Pozdně halštatské a časně laténské sídliště Tuněchody*, Výstup pro specifický grant pro rok 2008, rukopis uložen na Katedře archeologie, FF, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové 2008, s. 4–5.

15) Richard THÉR – Eduard DROBERJAR – Miloš GREGOR – Lenka LISÁ – Petr KOČÁR – Romana KOČÁROVÁ, *Vápenické pece z doby římské v lokalitě Tuněchody (okr. Chrudim)*, Archeologické rozhledy LXII, 2010, s. 330–334.

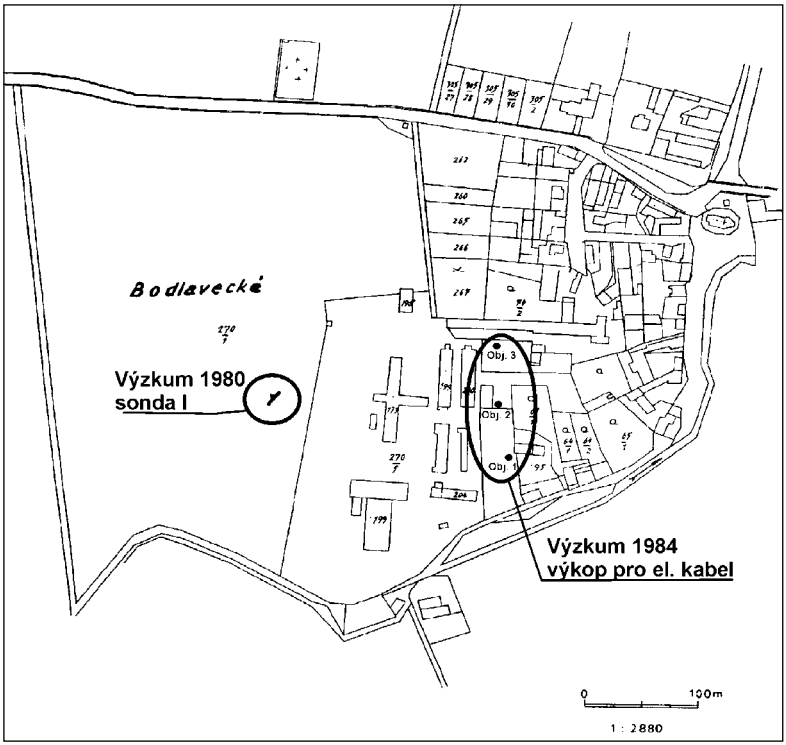

Obr. 2: Tuněchody, okr. Chrudim, lokalizace záchranných výzkumů při nichž byla objevena sídliště z doby římské (upravil F. Kašpárek).

Stručný přehled nálezů z doby římské na k. ú. Tuněchody

Mezi prvními nálezy z doby římské učiněnými na k. ú. Tuněchody lze zmínit římské mince, u nichž bohužel schází podrobnější nálezové okolnosti. Již v roce 1905 byl za neznámých okolností objeven římský aureus.[16] V roce

16) Eugen POCHITONOV, *Nálezy antických mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, in: Emilie Nohejlová-Prátová (ed.), Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, I. díl, Praha 1955, s. 201–202; Josef PETRTYL, *Soupis nálezů mincí na Chrudimsku*, Numismatický sborník 3, 1956, s. 241; Jiří MILITKÝ, *Nálezy řeckých, římských a raně byzantských mincí v Čechách, 5. století před Kristem až 7. století po Kristu*, Komentovaný katalog nálezového fondu, Monumenta numismatica, sv. 2, Praha 2013, s. 202.

1922 byly nalezeny denáry císaře Antonina Pia (?) a císaře Commoda.[17] Další denár z období římského císařství (bližší určení neznámé) byl získán v roce 1938.[18] Následující nálezy mincí registrujeme až v roce 1945, přičemž bohužel není znám jejich počet ani konkrétní datování.[19]

Vědomosti o osídlení sledovaného katastru v době římské rozšířila povrchová prospekce. Již od 70. let byly v okolí obce prováděny povrchové sběry. Během let 1978,[20] 1979, 1982 a 1988[21] byla povrchovou prospekcí kontrolována lokalita v poloze „Kopecké" (lok. č. 2 podle evidence archeologického odd. MVČ); (obr. 1:4).

V letech 1973, 1980, 1982 a 1984 se podařilo získat kolekce keramického materiálu z území rozkládajícího se na jihozápadním okraji obce (poloha Bodlavecké pole, označované v evidenci archeologického odd. MVČ jako lok. č. 8). Naleziště se rozkládá v blízkosti bývalého JZD a v jeho areálu (obr. 1:1; 2; 6). Zpracování těchto souborů je předmětem tohoto článku.

Mozaiku poznání osídlení sledované etapy dále doplňují výzkumy z lokality Tuněchody – dobývací prostor Úhřetice I (obr. 1:5). První výzkumná sezóna zde proběhla na přelomu let 1997 a 1998 a druhá od roku 1999 do roku 2001, kdy výzkum provádělo Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Třetí výzkumnou etapu provedlo Archeologické centrum PdF Univerzity Hradec Králové v roce 2003. Čtvrtá kampaň byla realizována Katedrou experimentální a praktické archeologie, FF Univerzity Hradec Králové v letech 2006 a 2007. Sídliště zatím nebylo komplexně publikováno a tak lze vycházet pouze z výkopových zpráv a dílčích zhodnocení. Na zkoumané ploše byl identifikován objekt 43/03. V jeho výplni se nalezl kostěný hřeben ze tří vrstev snýtovaný bronzovými nýty typu Thomas I, varianta 1, který lze zařadit podle tvaru do mladší

17) J. PETRTYL, *Soupis nálezů*, s. 241; Josef PETRTYL – František ŠEBEK, *Historická dokumentárnost nálezů mincí na Pardubicku a Chrudimsku*, Pardubice 1970, s. 49; kriticky J. MILITKÝ, *Nálezy*, s. 202.

18) E. POCHITONOV, *Nálezy antických mincí*, s. 201–202; J. PETRTYL – F. ŠEBEK, *Historická dokumentárnost*, s. 49, 53; J. MILITKÝ, *Nálezy*, s. 202.

19) E. POCHITONOV, *Nálezy antických mincí*, s. 201–202; J. MILITKÝ, *Nálezy*, s. 202.

20) Jiří SIGL – Vít VOKOLEK, *Záchranné výzkumy a jiné akce v terénu provedené v roce 1978*, Zpravodaj Krajského muzea východních Čech V/I, 1979, s. 9; Vít VOKOLEK, *Tuněchody, okr. Chrudim*, Výzkumy v Čechách 1978–79, 1982, s. 139.

21) Jiří KALFERST – Jiří SIGL – Vít VOKOLEK, *Nové archeologické přírůstky KMVČ v Hradci Králové v r. 1989*, Zpravodaj Krajského muzea východních Čech XVII/1, 1990, s. 18.

doby římské (fáze C1b až stupeň C2).[22] Ze stejné lokality je třeba zmínit i další sídlištní objekty,[23] z nichž obj. 39/06 obsahoval keramiku typickou pro mladší dobu římskou až dobu stěhování národů. Zajímavým příspěvkem k poznání hospodářství doby římské jsou dvě vápenické pece (81/06, 86/06).[24] V objektu 86/06 byly zajištěny zlomky tkalcovských závaží.[25] Další archeologické situace a nálezy ze zmíněného výzkumu čekají doposud na vyhodnocení, nicméně na základě zpracování zaměřeného na formativní a postdepoziční procesy lze konstatovat, že ze sídliště pochází kromě zlomků keramických nádob také fragmenty spon a dalších drobných nálezů.[26]

Popis archeologických situací a nálezů
Povrchová prospekce v prostoru JZD v roce 1973

Popis mat.:

1. Fragment okraje a výdutě mísy se zataženým okrajem. Povrch hlazený, šedočerné barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 6,2 × 7,1 cm, inv. č. 52 191 (obr. 8:9).

2. Fragment okraje a výdutě mísy s kolmo postaveným okrajem. Povrch hlazený (hrdlo – vrchní část nádoby) a zdrsněný (plece – spodní část nádoby), šedookrové barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 6,7 × 8,2 cm, inv. č. 52 192 (obr. 8:10).

22) Jean PAPINESCHI – Richard THÉR – Radomír TICHÝ, *Třetí kampaň archeologického výzkumu v cihelně Tuněchody (dobývací prostor Úhřetice I.) v roce 2003*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 30, 2004, s. 111, 113; Radomír TICHÝ – Richard THÉR – Jean PAPINESCHI, *Tuněchody: jedno neobvyklé pohřebiště a sídliště z pravěku*, Živá archeologie – Rekonstrukce a experiment v archeologii 7, 2006, s. 55, 61; R. THÉR – E. DROBERJAR – M. GREGOR – L. LISÁ – P. KOČÁR – R. KOČÁROVÁ, *Vápenické pece*, s. 329.

23) Radomír TICHÝ – Richard THÉR – Hana DOHNÁLKOVÁ – Iva DOHNÁLKOVÁ – Václav DRNOVSKÝ, *Sídliště ze starého laténu a doby římské v cihelně Tuněchody, Čtvrtá kampaň archeologického výzkumu v dobývacím prostoru Úhřetice I v letech 2006–2007*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 33, 2007, s. 133–137; Petra ŠICHANOVÁ, *Keramický odpad v obilních silech na lokalitě Tuněchody u Chrudimi*, rukopis nepublikované magisterské diplomové práce uložený na Katedře archeologie, FF, Univerzity Hradec Králové, Hradec Králové 2016, s. 51, 65–70, 73–75, 85, obr. 10, 24–26, 29, 35–36.

24) Iva DOHNÁLKOVÁ – Richard THÉR, *Dva pyrotechnologické objekty z lokality Tuněchody, okr. Chrudim*, Zpravodaj muzea v Hradci Králové 33, 2007, s. 146–158.

25) R. THÉR – E. DROBERJAR – M. GREGOR – L. LISÁ – P. KOČÁR – R. KOČÁROVÁ, *Vápenické pece*, s. 326, 329–330, obr. 1, 5, 16.

26) P. ŠICHANOVÁ, *Keramický odpad*, s. 73, 74.

Výzkum z roku 1980

Sonda I: rozměry: 20 m × 2,5 m. Orientace: JZ–SV (v 15 m poněkud vychýlena k JV). Nadložní vrstvy byly skryty pomocí mechanizace cca do hloubky 60 cm. Půdní profil byl následující: 0–50 cm černohnědá vrstva zeminy, 50–70 cm zahliněná spraš. Podloží bylo tvořeno žlutohnědou spraší. Díky sondáži se podařilo zjistit 6 objektů (obr. 3).

Obj. 1/1980

Situace orientována ve směru S–J byla pravidelného takřka obdélníkovitého tvaru na jižní kratší straně oble zakončená (obr. 4). Na východní straně měl objekt velmi strmou stěnu. Jihovýchodní roh byl obloukovitý. Při profilu A–B v šířce 70 cm stěna podbíhala o 10 až 15 cm, což ale lze vysvětlit přítomností zvířecí nory, která celou situaci narušila. Západní stěna byla jižním směrem pravidelně zešikmena, ale uprostřed prozkoumané části byla již kolmá, neboť zde byl vyčleněn trojúhelníkový schod (délka: 70 cm, šířka 35 cm). V místech schodu se stěna polokruhovitě rozšiřovala do stěny maximálně do hloubky 12 cm. Ploché dno objektu se nacházelo v hloubce 135 cm. Dále k severu bylo původní dno zachovalé jen v šířce 50–60 cm. Na severní straně byl odkryt žlabovitý útvar (šířka: 47–60 cm, délka: 140 cm) ve směru Z–V, zabíhající na V straně do stěny, kde byl narušen norou. Na západní straně byl oddělen 40 cm širokým schodem od hluboké jámy, která byla jen částečně odkryta v SZ rohu. Na dně žlabu byla téměř souvislá vrstva zvířecích kostí. Rozm.: maximální délka ve směru S–J: 300 cm, šířka (směr Z–V): 267 cm.

Popis vrstev: 1. černošedá zemina, 2. světle hnědá promíšená zemina, 3. černá zemina, 4. spraš.

Interpretace: sídlištní objekt.

Skrývka plochy v prostoru sondy I

1. Fragment mísy s kolmo postaveným okrajem. Povrch hrubý, šedočerné barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,1 × 2,5 cm, inv. č. 52 175 (obr. 9:1).

Skrývka plochy nad objektem 1

2. Rekonstruovaná terina s odsazeným hrdlem, formálně se blížící typu Droberjar 3405,[27] složená ze tří střepů, na plecích zdobená obloukovitými žlábky. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 9,6 × 9 cm, inv. č. 51 940 (obr. 9:2).

27) Eduard DROBERJAR, *Studien zu den germanischen Siedlungen der älteren römischen Kaiserzeit in Mähren*, Fontes Archaeologici Pragenses 21, Pragae 1997, Abb. 43:3405.

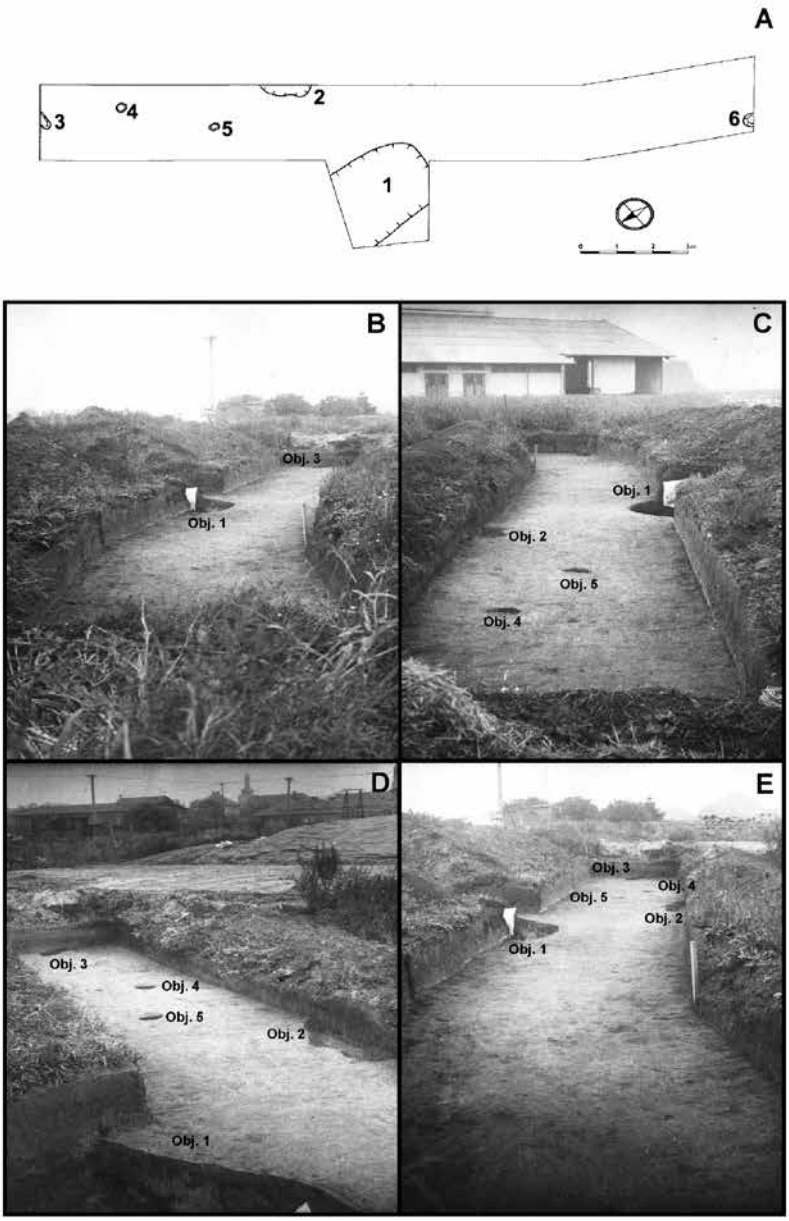

Obr. 3: Tuněchody, okr. Chrudim, plocha výzkumu (sonda I) z roku 1980 (foto V. Vokolek).

3. Zlomky mísy se zataženým, mírně rozšířeným okrajem. Povrch hlazený, okrově černošedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 5,3 × 4 cm, inv. č. 51 941 (obr. 9:3).

4. Fragment konické mísy zdobené na výduti plastickým výčnělkem. Povrch hlazený, černošedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 4,5 × 2,9 cm, inv. č. 51 947 (obr. 9:10).

5. Střep výdutě zdobený křížícími se rytými liniemi. Povrch hrubý, šedooranžové barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,5 × 2 cm, inv. č. 51 954 (obr. 10:6).

6. Fragment výdutě zdobené pásem čárkovitých vrypů. Povrch hlazený, černošedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,5 × 2,6 cm, inv. č. 51 953 (obr. 10:5).

7. Střep z výdutě silnostěnné nádoby zdobený nehtováním. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Ze stejné nádoby jako fragmenty č. 8 a 22. Rozm.: 6,5 × 7 cm, inv. č. 51 955 (obr. 10:7).

8. Zlomek výdutě silnostěnné nádoby zdobené nehtovým vrypem. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Ze stejné nádoby jako fragmenty č. 7 a 22. Rozm.: 6,7 × 4 cm, inv. č. 51 957 (obr. 10:8).

9. Střep okraje z mísy/hrnce s dovnitř zataženým okrajem. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 1,8 × 1,9 cm, inv. č. 51 948 (obr. 10:1).

10. Fragment okraje a hrdla tenkostěnné nádoby (teriny?). Povrch hlazený, černé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 4 × 2,8 cm, inv. č. 51 950 (obr. 10:2).

11. Zlomek okraje mísy s mírně zataženým okrajem. Povrch nerovný, černé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,3 × 2,2 cm, inv. č. 51 951 (obr. 10:3).

12. Spodní část silnostěnné nádoby zdobené nehtováním. Nádoba je rekonstruovaná ze dvou střepů. Povrch hrubý, oranžovošedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 12 × 11 cm, inv. č. 51 956 (obr. 10:9).

13. Spodní část nádoby. Fragment je složen ze 2 zlomků. Povrch hlazený, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 7,2 × 5,2 cm, inv. č. 51 976 (obr. 10:10).

14. Fragment ven vykloněného okraje silnostěnného hrncovitého tvaru. Fragment je složen ze 2 zlomků. Povrch hrubý, šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 6 × 5 cm, inv. č. 51 942 (obr. 9:4).

15. Zlomek rozšířeného, ven mírně vyklenutého okraje. Povrch hlazený, šedě okrové barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 3,8 × 5,9 cm, inv. č. 51 943 (obr. 9:5).

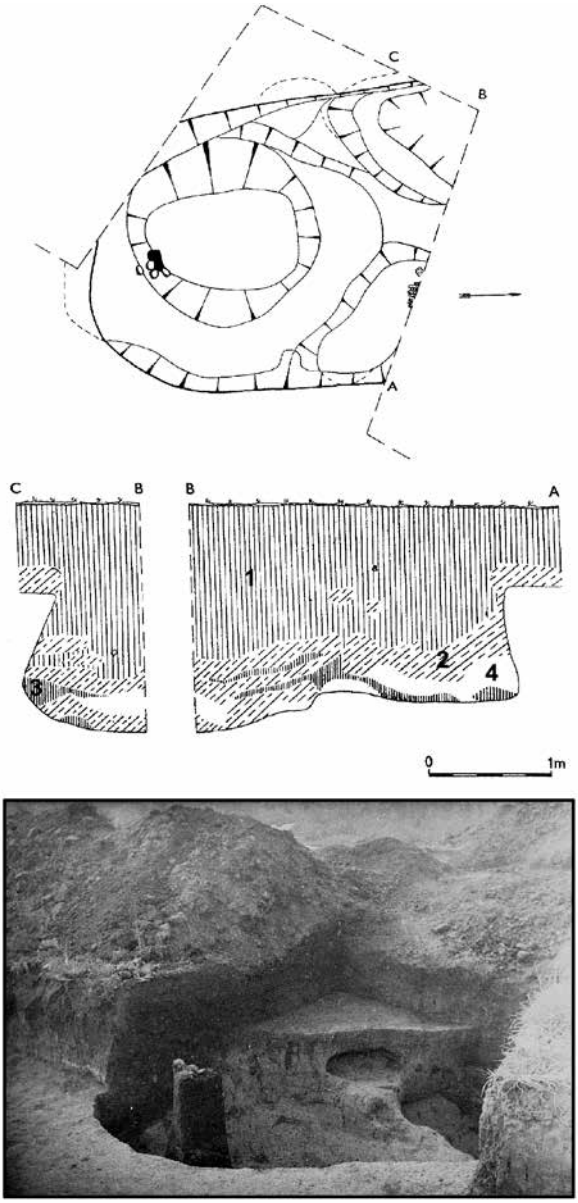

Obr. 4: Tuněchody, okr. Chrudim, obj. 1/1980
(foto a kresba V. Vokolek).

16. Střep ven mírně vyklenutého okraje tenkostěnné nádoby. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 2,3 × 2,5 cm, inv. č. 51 944 (obr. 9:7).

17. Zlomek mírně zesíleného a ven vykloněného okraje tenkostěnné nádoby (teriny?). Povrch hlazený, černé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 2,8 × 4 cm, inv. č. 51 949 (obr. 9:6).

18. Zlomek okraje nádoby s kyjovitě tvarovaným okrajem. Povrch hlazený, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 1,9 × 2,6 cm, inv. č. 51 945 (obr. 9:8).

19. Zlomek okraje hrnce s mírně zataženým okrajem. Povrch hlazený, šedě oranžové barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 3,6 × 3,5 cm, inv. č. 51 946 (obr. 9:9).

20. Fragment výdutě zdobený plastickým výčnělkem. Povrch hrubý, šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,4 × 3,1 cm, inv. č. 51 952 (obr. 10:4).

21. Střep dna. Povrch hrubý, oranžovošedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,3 × 3,1 cm, inv. č. 51 960 (obr. 11:2).

22. Zlomek výdutě silnostěnné nádoby zdobené nehtováním. Povrch hrubý, šedooranžové barvy. Střep pochází ze stejné nádoby jako zlomky č. 7 a 8. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 7,5 × 5,5 cm, inv. č. 51 958 (obr. 11:1).

23. Fragment keramického, kvadratického předmětu s podélným prožlabením. Povrch hrubý, šedo oranžové barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 6,5 × 8,6 cm, inv. č. 52 010 (obr. 11:3).

Vrstva I.

24. Silnostěnné obloukovité ucho. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: výška 6,1 cm, průměr 18 cm, inv. č. 52 017 (obr. 12:2).

25. Kyjovitý okraj a podhrdlí mísovitého tvaru. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 5,6 × 3,4 cm, inv. č. 52 012 (obr. 12:3).

26. Zesílený okraj a podhrdlí hrncovitého tvaru/vázovité nádoby. Povrch hrubý, oranžovo šedočerné barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 3,8 × 3,6, inv. č. 52 013 (obr. 12:4).

27. Zlomek okraje a podhrdlí z hrnce se zataženým okrajem. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 1,9 × 2,2 cm, inv. č. 52 014 (obr. 12:5).

28. Fragment ostře profilované mísy blížící se typu Droberjar 2338.[28] Povrch hlazený, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 4,6 × 4,8 cm, inv. č. 52 015 (obr. 12:6).

29. Střep mírně zataženého seříznutého okraje. Povrch hrubý, šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,6 × 2,4 cm, inv. č. 52 016 (obr. 12:7).

30. Zlomek výdutě silnostěnné nádoby zdobené rytou linií. Povrch hrubý, šedočerné barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 4,2 × 4 cm, inv. č. 52 018 (obr. 12:8).

31. Fragment výdutě silnostěnné nádoby zdobené rytou linií. Povrch hrubý, šedočerné barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 3 × 3,3 cm, inv. č. 52 019 (obr. 12:9).

32. Rekonstruovaný hrnec zdobený na podhrdlí plastickou páskou s šikmými záseky. Spodní část výdutě je zdrsněná. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 13,7 × 8,5 cm, inv. č. 52 020 (obr. 13:7).

33. Střep dna. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 4,9 × 3 cm, inv. č. 52 021 (obr. 13:8).

34. Zlomek nožkovitého dna. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: výška 1 cm, průměr dna 6 cm, inv. č. 50 022 (obr. 13:9).

35. Hliněná kulička. Povrch jemně modelovaný, žluto oranžové barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: průměr 1,5 cm, hmotnost do 20 g, inv. č. 52 064 (obr. 12:10).

36. Zlomek na parohu, který je na jedné straně opracován – zahrocen. Rozm.:12,6 × 2–2,6 cm, hmotnost 60 g (obr. 12:11).

Z vrstvy byly dále získány 2 kusy mazanice.

Koncentrace kamenů

37. Rekonstruovaná mísovitá/hrncovitá nádoba s ven vykloněným okrajem. Povrch hrubý, šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 13,8 × 6,1 cm, inv. č. 52 069 (obr. 12:1).

Vrstva II.

38. Zlomek okraje a podhrdlí mísy/hrnce s kyjovitým okrajem. Povrch hlazený, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 4,2 × 6,1 cm, inv. č. 52 070 (obr. 13:1).

39. Okraj a hrdlo teriny (?). Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 4,5 × 5 cm, inv. č. 52 071 (obr. 13:2).

28) E. DROBERJAR, *Studien zu den germanischen Siedlungen*, Abb. 37: 2338.

40. Fragment okraje a podhrdlí silnostěnné mísy s kyjovitým okrajem. Povrch hrubý, šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 5,3 × 4,1 cm, inv. č. 52 072 (obr. 14:1).

41. Zlomek ostře profilované mísy s kyjovitým okrajem. Povrch hlazený, oranžové barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,8 × 3,7 cm, inv. č. 52 073 (obr. 14:2).

42. Střep z mísy se zataženým okrajem. Povrch hrubý, šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,3 × 3,9 cm, inv. č. 52 074 (obr. 14:3).

43. Zlomek válcovitého hrdla. Povrch hlazený, okrové barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 2,3 × 3 cm, inv. č. 50 075 (obr. 14:4).

44. Střep kolmo postaveného, mírně zesíleného okraje. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 2,4 × 3,7 cm, inv. č. 52 076 (obr. 14:5).

45. Zlomek dovnitř zataženého okraje. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 2,2 × 2,5 cm, inv. č. 52 088 (obr. 14:6).

46. Zlomek okraje a výdutě mísy s mírně dovnitř zataženým okrajem. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 5,9 × 5,1 cm, inv. č. 52 077 (obr. 14:7).

47. Fragment okraje a podhrdlí mísy s kolmo postaveným, mírně zesíleným okrajem. Povrch hlazený, žlutooranžové barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 4,2 × 3,5 cm, inv. č. 52 078 (obr. 14:8).

48. Střep ven vykloněného okraje a výdutě tenkostěnné mísovité nádoby. Povrch leštěný, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 2,1 × 2,9 cm, inv. č. 52 079 (obr. 14:9).

49. Fragment okraje silnostěnné nádoby – konické mísy. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 1,6 × 4,2 cm, inv. č. 52 080 (obr. 14:10).

50. Zlomek kyjovitého okraje. Povrch hrubý, černošedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 1,7 × 2,4 cm, inv. č. 52 081 (obr. 14:11).

51. Střep okraje a výdutě mísy s odsazeným, ven vykloněným okrajem. Povrch hlazený, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 2,7 × 2,9 cm, inv. č. 52 082 (obr. 14:12).

52. Fragment dna. Povrch hrubý, černošedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 3,8 × 4,9 cm, inv. č. 52 086 (obr. 14:13).

53. Střep z výdutě nádoby zdobené plastickou lištou. Povrch hlazený, černošedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 2,4 × 1,3 cm, inv. č. 52 089 (obr. 14:14).

54. Dva střepy z výdutě silnostěnné nádoby zdobené nehtováním. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 9,1 × 8,7 cm, inv. č. 52 084 (obr. 13:4).

55. Střep z výdutě silnostěnné nádoby zdobený řadou nehtových vrypů. Povrch hrubý, oranžovo šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 5,3 × 4,1 cm, inv. č. 52 085 (obr. 13:3).

56. Fragment železného předmětu. Rozm.: 3,2 × 1 cm (obr. 13:6).

57. Vinutí a jehla bronzové dvojdílné spony. Na jedné straně osy vinutí se zachoval válcovitý knoflík. Rozm.: délka jehly 5 cm, šířka vinutí 3,8 cm, inv. č. 52 146 (obr. 13:5).

Z vrstvy byly dále získány 4 kusy mazanice.

Vrstva III.

58. Zlomek okraje a výdutě hrnce s odsazeným, mírně dovnitř vklopeným okrajem. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 3,8 × 3,1 cm, inv. č. 52 148 (obr. 15:1).

59. Fragment okraje a výdutě kónické mísy s kolmo postaveným okrajem. Povrch hrubý, oranžově černošedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 6,9 × 6,5 cm, inv. č. 52 149 (obr. 15:2).

60. Zlomek okraje a hrdla z tenkostěnné nádoby – teriny. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 2,5 × 3,3 cm, inv. č. 52 150 (obr. 15:3).

61. Střep silnostěnného, ven vykloněného okraje hrnce/zásobnice. Povrch zrnitý hrubý, šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 4,1 × 4 cm, inv. č. 52 151 (obr. 15:4).

62. Zlomek kolmo postaveného zesíleného okraje. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 2,5 × 3,2 cm, inv. č. 52 152 (obr. 15:5).

63. Fragment okraje a podhrdlí mísy s kolmo postaveným okrajem. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 2,6 × 1,9 cm, inv. č. 52 153 (obr. 15:6).

Vrstva IV.

64. Rekonstruovaná mísa (2 střepy) s kolmo postaveným okrajem. Povrch hlazený, okrově černošedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 8,8 × 7 cm, inv. č. 52 170 (obr. 15:7).

65. Zlomek okraje mísy s kolmo postaveným okrajem. Povrch hlazený, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 3 × 1,6 cm, inv. č. 52 171 (obr. 15:8).

66. Fragment okraje mísy s mírně zataženým okrajem. Povrch hlazený, okrově šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 3,7 × 3,5 cm, inv. č. 52 172 (obr. 15:9).

Ve výplni objektu bylo celkově zajištěno 1 820 g mazanice, 240 g strusky, zvířecí kosti a kameny.

Obj. 2/1980

Prozkoumána byla pouze SZ část (obr. 5), kterou se podařilo zachytit sondou. Jedná se o část sídlištního objektu s mírně se sklánějícími stěnami. Dno je v JV části rovné, v SV tvoří prohlubeň. Rozm.: celková délka 140 cm, šířka SV části 42 cm, šířka JV části 38 cm, hloubka SV části 70 cm, JV části 60 cm (měřeno od současného povrchu).

Popis vrstev: 1. šedočerná ornice, 2. šedá zemina se spraší, 3. zahlíněná spraš.

Interpretace: sídlištní objekt.

Bez nálezů.

Obj. 3/1980

Prozkoumána byla pouze JV část situace oválného tvaru (obr. 5) na Z straně s oblým zakončením. J stěna byla příkrá, SV pak mírněji skloněná. Dno bylo rovné, rozm.: délka 60 cm, šířka 48 cm.

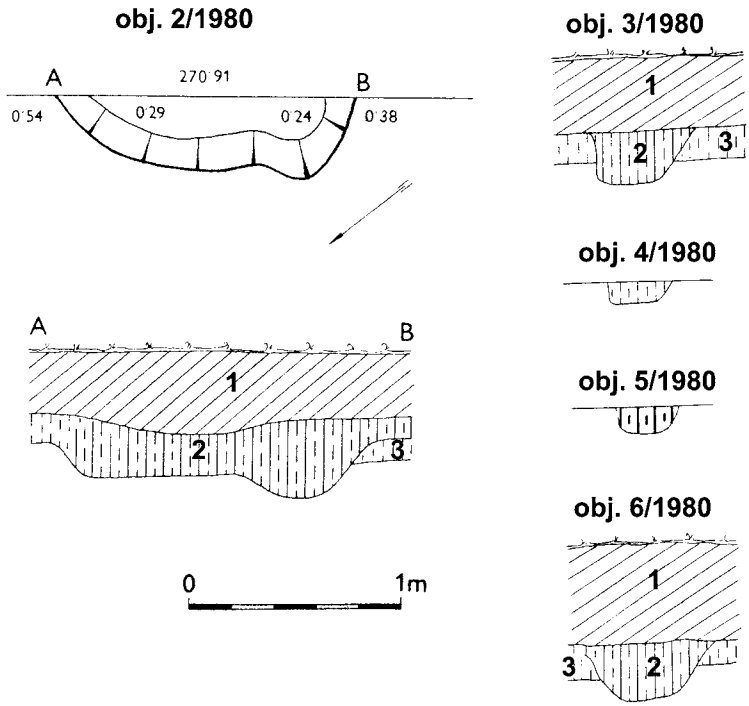

Obr. 5: Tuněchody, okr. Chrudim, obj. 2/1980, 3/1980, 4/1980, 5/1980, 6/1980 (kresba V. Vokolek).

Popis vrstev: 1. šedočerná ornice, 2. šedá zemina se spraší, 3. zahlíněné horní patro spraše.

Interpretace: sídlištní objekt – snad žlab.

Bez nálezů.

Obj. 4/1980

Kruhová kůlová jamka s příkrými stěnami a rovným dnem (obr. 5), rozm.: průměr 30 cm, hloubka 10 cm (77 cm od současného povrchu).

Výplň šedá zemina se spraší.

Bez nálezů.

Obj. 5/1980

Kruhová kůlová jamka se zešikmenými stěnami a téměř plochým dnem (obr. 5), rozm.: průměr 30 cm, hloubka 12 cm (80 cm od současného povrchu).

Výplň černá zemina se spraší.

Bez nálezů.

Obj. 6/1980

Část patrně kruhové sídlištní jámy (obr. 5) zabíhající do JV rohu sondy se zešikmenými stěnami a mírně nerovným dnem, rozm.: průměr 58 cm, hloubka 29 cm (75 cm od současného povrchu).

Popis vrstev: 1. šedočerná ornice, 2. šedá zemina se spraší, 3. zahlíněné horní patro spraše.

Interpretace: sídlištní objekt.

Bez nálezů.

Povrchová prospekce v roce 1982

Povrchové sběry provedli J. Boček a M. Vávra v roce 1982.

Popis mat.:

1. Zlomek zesíleného okraje. Povrch hlazený, okrovošedé barvy. V materiálu příměs jemného písku. Rozm.: 2,7 × 2,4 cm, inv. č. 52 301 (obr. 8:1).

2. Střep výdutě zdobený nehtováním. Povrch zrnitý a hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu příměs hrubého písku. Rozm.: 2,3 × 4,1 cm, inv. č. 52 302 (obr. 8:2).

3. Střep výdutě zdobený rytou linií. Povrch zrnitý a hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu příměs hrubého písku. Rozm.: 2,5 × 2,4 cm, inv. č. 52 303 (obr. 8:3).

4. Střep výdutě zdobený nehtováním. Povrch zrnitý a hrubý, žluto šedé barvy. V materiálu příměs hrubého písku. Rozm.: 3,2 × 2,5 cm, inv. č. 52 304 (obr. 8:4).

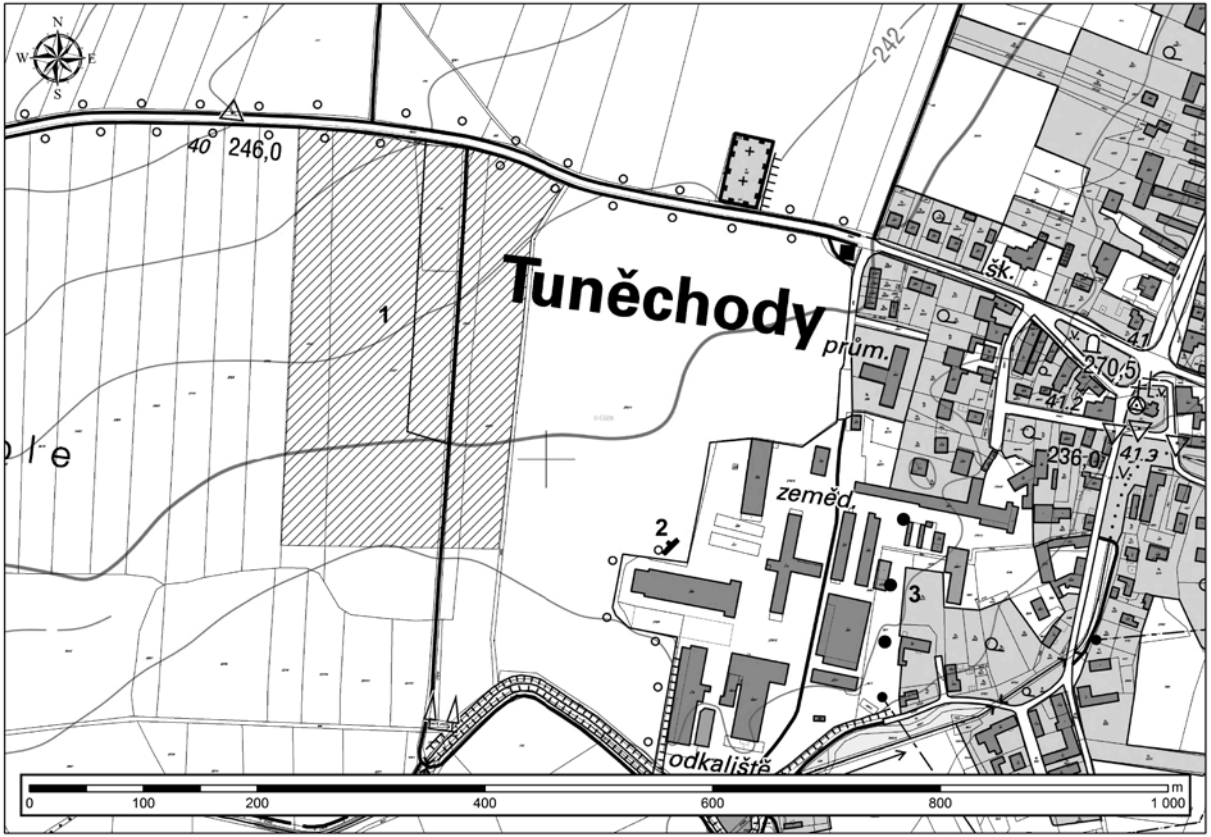

Obr. 6: Tuněchody, okr. Chrudim, lokalizace povrchové prospekce v rámci trati „Bodlavecké pole“ (1), výzkum z roku 1980 (2), výzkum z roku 1984 (3) (vytvořil M. Lanta).

5. Fragment dna. Povrch hrubý, šedočerné barvy. V materiálu příměs písku. Rozm.: 4,5 × 2,6 cm, inv. č. 52 305 (obr. 8:5).

6. Střep výdutě zdobený svislou rytou linií. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu příměs písku. Rozm.: 3,4 × 2,2 cm, inv. č. 52 306 (obr. 8:6).

Výzkum z roku 1984

Průkop pro elektrický kabel byl 70 cm široký a 120 cm hluboký. Jeho délka byla sledována v rozmezí 190 m.

Obj. 1/1984

Objekt kotlovitého tvaru (obr. 7) se nacházel proti J okraji domu č. p. 82, parc. č. 269/1, 270/5. V době archeologického dohledu byl již částečně zasypán. Objekt byl umístěn jižním směrem od objektu 2. Rozm.: maximální šířka: 150 cm, hloubka 120 cm.

Popis vrstev: 1. ornice (cca 40 cm), 2. výplň objektu – šedě černá zemina, 3. podloží.

Interpretace: zásobní jáma.

1. Rekonstruovaná (2 zlomky) mísa se zataženým okrajem. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 4,8 × 5,3 cm, inv. č. 54 352 (obr. 16:1).

2. Mísa s kolmo postaveným mírně zataženým okrajem. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm. 5,4 × 6,5 cm, inv. č. 54 353 (obr. 16:2).

3. Mísa s kolmo postaveným seříznutým okrajem. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 4,1 × 6 cm, inv. č. 54 354 (obr. 16:3).

4. Mísa s kolmo postaveným kyjovitým okrajem. Povrch hlazený, žlutošedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: 4,5 × 4,5 cm, inv. č. 54 355 (obr. 16:4).

5. Mísa/hrnec se zataženým okrajem. Povrch hlazený, okrové barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 4,4 × 5,1 cm, inv. č. 54 356 (obr. 16:5).

6. Rekonstruovaná (2 zlomky) hluboká mísa s vyhnutým okrajem. Povrch leštěný (horní část), nepatrně zdrsněný (spodní část), šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: zachovalá výška: 15,4 cm, průměr ústí nádoby 25 cm, inv. č. 54 357 (obr. 16:6).

7. Zlomek dna. Povrch hlazený, šedočerné barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: celková výška: 2 cm, průměr dna 9 cm, inv. č. 54 358 (obr. 17:2).

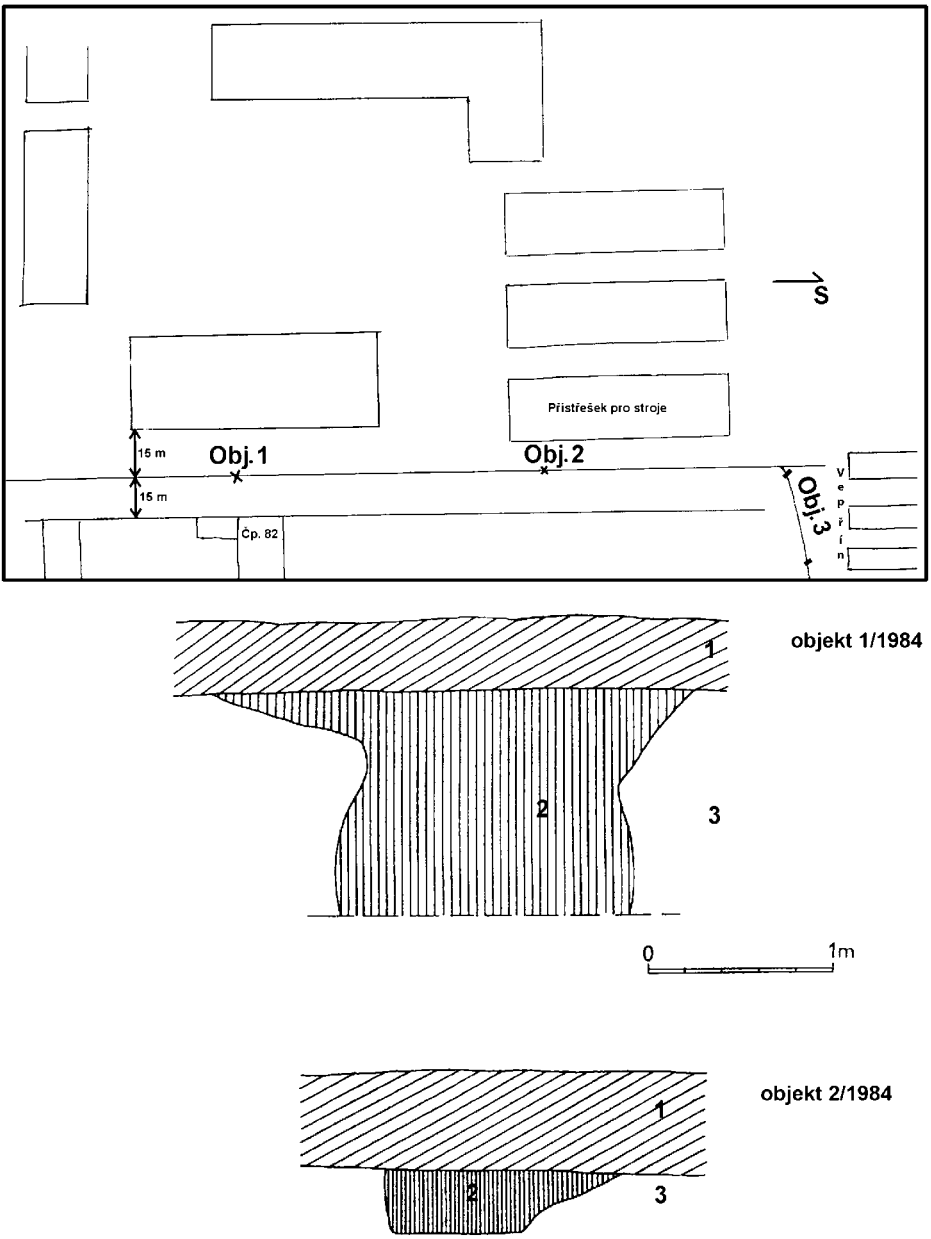

Obr. 7: Tuněchody, okr. Chrudim, lokalizace sídlištních situací objevených v roce 1984, obj. 1/1984, 2/1984 (kresba J. Sigl).

8. Fragment výdutě zdobené rytými liniemi. Povrch hrubý, okrovošedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Ze stejné nádoby jako fragmenty č. 9 a 10. Rozm.: 5,8 × 7,5 cm, inv. č. 54 359 (obr. 17:4).

9. Fragment výdutě zdobené rytými liniemi. Povrch hrubý, okrovošedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Ze stejné nádoby jako fragmenty č. 8 a 10. Rozm.: 7,7 × 7,1 cm, inv. č. 54 359 (obr. 17:7).

10. Fragment výdutě zdobené rytými liniemi. Povrch hrubý, okrovošedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Ze stejné nádoby jako fragmenty č. 8 a 9. Rozm.: 4,5 × 4,8 cm, inv. č. 54 359 (obr. 17:5).

11. Zlomek silnostěnné výdutě zdobené rytými překříženými liniemi. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Ze stejné nádoby jako fragment č. 12. Rozm.: 5,9 × 5,2 cm, inv. č. 54 360 (obr. 17:6).

12. Fragment silnostěnné výdutě zdobené rytými překříženými liniemi. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs písku. Ze stejné nádoby jako fragment č. 11. Rozm.: 4,2 × 5,8 cm, inv. č. 54360 (obr. 17:8).

13. Rekonstruovaná (2 zlomky) hluboká tenkostěnná mísa. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: zachovalá výška: 5 cm, průměr dna 6 cm, inv. č. 54 361 (obr. 17:10).

14. Zlomek nožkovitého dna. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 1,8 × 4,2 cm, inv. č. 54 362 (obr. 17:9).

15. Fragment dna. Povrch hrubý, šedočerné barvy. V materiálu je příměs písku. Rozm.: průměr dna 7 cm, inv. č. 54 364 (obr. 17:3).

16. Opracovaný kostěný předmět – stěrka/špachtle. Rozm.: 11,6 × 1,5–1,9 cm (obr. 17:1).

17. Kamenný brousek. Rozm.: 1,7–2,1 × 3,6 cm, hmotnost 80 g (obr. 17:11).

Ve výplni objektu byla dále zajištěna mazanice (620 g) a zvířecí kosti (160 g).

Obj. 2/1984

Sídlištní objekt (obr. 7) situovaný rovněž na parc. č. 269/1, 270/5 je vzdálen 55 m severně od objektu 1 a necelý metr jižně od objektu 3. Stěna objektu byla na severní straně zešikmená. Na jižní straně pak svisle spadala k plochému dnu. Rozm.: hloubka: 86 cm.

Popis vrstev: 1. ornice (cca 50 cm), 2. výplň objektu – hutná, tmavě černá zemina, 3. podloží.

Interpretace: sídlištní objekt.

1. Podhrdlí a výduť mísovité nádoby s horizontálně fasetovanou výdutí. Povrch hlazený, šedé barvy. V materiálu je příměs jemného písku. Rozm.: 7,6 × 7,5 cm, inv. č. 54 378 (obr. 18:1).

2. Střep okraje mísy se zataženým okrajem. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu je příměs hrubého písku. Rozm.: 4,1 × 4,6 cm, inv. č. 54 379 (obr. 18:2).

Ve výplni objektu byl dále nalezen menší zlomek kosti.

Obj. 3/1984

Sídlištní objekt se šikmými stěnami situovaný na parc. č. 71 byl vzdálen 115 m od objektu 1. Objekt nebyl celý prozkoumán. Rozm.: celková délka byla 12 m.

Vrstvy: výplň objektu – červenohnědá zemina.

Interpretace: sídlištní objekt.

1. Fragment okraje a podhrdlí esovitě profilovaného hrnce. Povrch hlazený, černošedé barvy. V materiálu příměs písku. Rozm.: 3,4 × 2,6 cm, inv. č. 54 380 (obr. 18:3).

2. Fragment okraje z mísovitého nebo hrncovitého tvaru. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu příměs písku. Rozm.: 3 × 2,8 cm, inv. č. 54 381 (obr. 18:4).

Ve výplni objektu byla mazanice (100 g), železářská struska (660 g) a menší kousek kosti (cca 20 g).

Povrchová prospekce v roce 1984

Nál. okol.: Během výzkumu v roce 1984 učinil Ing. Zeman v okolí budov JZD povrchovou prospekci.

Popis mat.:

1. Zlomek výdutě silnostěnné nádoby zdobené nehtovými vrypy, které vždy v páru tvoří svislé řady. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu příměs písku. Rozm.: 6,3 × 7,8 cm, inv. č. 54 392 (obr. 8:7).

2. Střep výdutě silnostěnné nádoby zdobené svislými rytými liniemi. Povrch hrubý, oranžově šedé barvy. V materiálu příměs hrubého písku. Rozm.: 3,9 × 3,8 cm, inv. č. 54 393 (obr. 8:8).

Interpretace archeologických objektů

Funkční a typologické zařazení objektů z obou záchranných akcí (1980, 1984) naráží na omezený rozsah umožněných terénních archeologických aktivit. Na následujících řádcích bude věnována pozornost pouze objektům, které obsahovaly archeologický materiál. Objekt 1/1980 (obr. 4) lze rámcově označit za část hliníku, může o tom vypovídat nepravidelné dno. Na proces zanášení objektu ukazuje složité zvrstvení v jeho spodní části. Z pohledu na půdorys situace je představitelné, že objekt z doby římské

mohl narušit starší sídlištní objekty. Na profilu však pro tuto úvahu nenajdeme jednoznačné opory. Situace 2/1980, 3/1980, 6/1980 (obr. 5) patří mezi blíže nespecifikované sídlištní objekty, naopak terénní jevy 4/1980 a 5/1980 se hlásí ke kůlovým jamkám.

Objekt 1/1984 (obr. 7) náleží k zásobním jamám pravděpodobně kotlovitého tvaru podle třídění J. Beljaka a T. Kolníka.[29] Situaci 2/1984 (obr. 7) je obtížné z řezu interpretovat, snad se jedná o sídlištní objekt s plochým dnem.

Vyhodnocení a datování

Keramický materiál ze sídliště v Tuněchodech, okr. Chrudim, v nedávné době stručně zhodnotil F. Kašpárek.[30] Na tomto místě je však nutno doplnit několik informací k celému souboru a získané nálezy zařadit do středoevropského kontextu. Obj. 1/1980 vydal nejbohatší keramickou kolekci, kromě běžných mísovitých (např. obr. 9:10, 10:3, 12:7) a hrncovitých (obr. 9:4, 15:4) tvarů, jež byly již několikrát charakterizovány a popsány při zhodnocení sobčického a mikulovického fundusu,[31] poskytl pro zhodnocení terinu, (obr. 9:2) blížící se typu Droberjar 3405[32] s odsazeným hrdlem, mírně zesíleným okrajem a přihrocenou výdutí. Plece nádoby nesou výzdobu obloukovitých širokých žlábků. Povrch nádoby je hlazený, místy se stopami po leštění. Teriny s odsazeným hrdlem jsou typické především pro 2. století a jejich obliba končí v první polovině 3. století. Ze sídlištního prostředí lze formální (ne zcela identickou) analogii vysledovat v materiálu z obj. 863 v Obříství (obr. 22:1). Zmíněná paralela pochází ze spodní části objektu a podařilo se ji rekonstruovat. Keramický soubor z obj. 863 (pece) je řazen do 2. století, tedy do stupně B2, přičemž podle Z. Beneše se intruze podařilo identifikovat převážně ve svrchních partiích objektu. Spodní část výplně se však jevila jako

29) Ján BELJAK – Titus KOLNÍK, *Štruktura a vývoj germánskej osady ve Štúrove*, in: Eduard Droberjar – Balázs Komoróczy – Dagmar Vachůtová (edd.), Archeologie barbarů 2008: Barbarské sídliště, Chronologické, ekonomické a historické aspekty jejich vývoje ve světle nových archeologických výzkumů, Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 37, Brno 2008, s. 140.

30) František KAŠPÁREK, *Osídlení z doby římské na tzv. Mikulovické planině, okr. Pardubice a Chrudim*, (na příkladu vybraných lokalit), rukopis nepublikované magisterské diplomové práce uložené na ÚAM FF MU, Brno 2009.

31) Vít VOKOLEK – Jan JÍLEK, *Osada z doby římské v Sobčicích, okr. Jičín*, Východočeský sborník historický 19, 2011, s. 3–57; Radko SEDLÁČEK – František KAŠPÁREK – Jan JÍLEK, *Sídlištní nálezy z doby římské z Mikulovic, okr. Pardubice (stav k roku 2008*), in: Ján Beljak – Gerta Březinová – Vladimír Varsik (edd.), Archeológia barbarov 2009, Archaeologica Slovaca Monographiae. Communicationes, Tomus X, Nitra 2010, s. 371–418.

32) E. DROBERJAR, *Studien zu den germanischen Siedlungen*, Abb. 43: 3405.

chronologicky jednotná.[33)] Nádoba z Obříství ukazuje na skutečnost, že vývoj terin s odsazeným hrdlem je nutné hledat již ve stupni B2, tento typ nádob se dále vyvíjel v mladší době římské, kdy již registrujeme odlišné výzdobné tendence, ale tektonika (stavba) nádob zůstává stále stejná. Tuněchodský příklad se svou tektonikou (ne výzdobou) blíží některým popelnicím (typy A4a, A6a) z Plotišť nad Labem[34)] (obr. 22:2–3), které náleží do I. fáze pohřbívání na nekropoli.[35)] Jejich chronologické zařazení spadá do období těsně po markomanských válkách,[36)] tzn. do fáze C1a (200–220/30). Podobnou stavbu má rovněž popelnice z hrobu 36 v Opočně[37)] (obr. 22:4), který je datován díky přítomnosti bronzové přezky typu E 10 podle třídění R. Madydy-Legutko[38)] do fáze C1b. Této dataci nijak neprotiřečí ani výzdoba tuněchodské teriny, neboť půlobloukovité žlábky patří již k motivům s optimem výskytu v mladší době římské[39)] a zejména v době stěhování národů.[40)] Z hrubé keramiky jsou v tuněchodském souboru zastoupeny fragmenty hrncovitých a zásobnicovitých tvarů, mezi nimiž vyniká zlomek výdutě zdobený plastickou lištou s přesekáváním náležící hrnci nebo zásobnici (obr. 13:7). Spodek nádoby je zdrsněn. Plastické lišty s vrypy nebo přesekáváním se vyskytují již ve střední době římské a jejich obliba roste v mladší době římské.[41)] Ve výplni objektu byl také zajištěn zlomek keramického předmětu kvadratického tvaru s podélným prožlabením (obr. 11:3), ke kterému se nám nepodařilo nalézt patřičné paralely.

Z nekeramických nálezů z objektu 1/1980 stojí za zmínku zlomek bronzové dvojdílné samostřílové spony (obr. 13:5). Na jedné straně osy vinutí je umístěn válcovitý knoflík. Zlomkovitost spínadla nám bohužel neumožňuje

33) Zdeněk BENEŠ, *Germánské osídlení v době římské*, Praehistorica XXXII/1, 2014, s. 79, 84–85, 93, 113–114, Tab. 8, XIX:7.

34) Alena RYBOVÁ, *Plotiště nad Labem*, *Eine Nekropole aus dem 2.–5. Jahrhundert u. Z.*, I. Teil, Památky archeologické LXX (2), 1979, Abb. 4:4, 6:2.

35) TÁŽ, *Plotiště nad Labem*, *Eine Nekropole aus dem 2.–5. Jahrhundert u. Z.*, II. Teil, Památky archeologické LXXI, 1980, s. 125.

36) A. RYBOVÁ, *Plotiště nad Labem*, II. Teil, s. 127.

37) Ivana PLEINEROVÁ, *Opočno, Ein Brandgräberfeld der jüngeren und späten Kaiserzeit in Nordwestböhmen*, Kraków 1995, s. 22, 89, 106, Taf. 14:11.

38) Renata MADYDA-LEGUTKO, *Die Gürtelschnallen der römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*, BAR int. ser. 360, Oxford 1986, s. 40, Taf. 11:10.

39) I. PLEINEROVÁ, *Opočno*, s. 21, 102, Taf. 11:7.

40) Bedřich SVOBODA, *Čechy v době stěhování národů*, Praha 1965, s. 46–48.

41) Vladimír VARSIK, *Germánske osídlenie na východnom predpolí Bratislavy*, Archaeologica Slovaca Monographiae Fontes tom. XVIII, Nitra 2011, s. 171, obr. 93.

podrobné určení. Jistou indicií, díky níž lze popisovaný exemplář alespoň rámcově zařadit, je tvar vinutí, který ukazuje k samostřílovým sponám VI., 2. ser. a VII., 1. ser. skupiny podle třídění O. Almgrena.[42] Spínadla patřící do VII. skupiny 1. série jsou datována na sklonek 2. století a do 1. poloviny 3. století, tzn. do přechodného stupně B2/C1, největšího rozšíření se poté dočkala ve fázi C1a.[43] Spony VI. skupiny 2. ser. se mohou vzácně objevit v pozdním úseku starší fáze mladší doby římské.[44] Tyto spony jsou označovány za jeden z typických znaků relativně chronologického stupně C2.[45]

K zajímavým nálezům patří keramický předmět kulovitého tvaru (obr. 12:10) o průměru 1,5 cm a hmotnosti do 20 g. Tento typ nálezů je příležitostně doložen jak ze sídlišť z doby římské, tak z doby stěhování národů.[46] Určení funkce se zpravidla omezuje na dvě interpretace, mezi nimiž není možné kriticky rozhodnout. Nelze vyloučit, že předmět představuje dětskou hračku nebo projektil do praku. Hliněné střelivo je doloženo z římské říše jak z vojenských, tak z civilních kontextů.[47]

Zlomek částečně opracovaného jeleního parohu (obr. 12:11) by mohl nepřímo poukazovat na domáckou kosťařskou produkci. Fragment pravděpodobně ukazuje na zpracování shozů paroží v okolí osady nebo svědčí

42) Oscar ALMGREN, *Studien über Nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzial--römischen und südrussischen Formen*, Mannus-Bibliothek Nr. 32, Leipzig 1923, Taf. VII, IX.

43) Ivan PEŠKAŘ, *Fibeln aus der römische Kaiserzeit in Mähren*, Praha 1972, s. 105; Jaroslav TEJRAL, *Die Grundprobleme der kaiserzeitlichen Fibelforschung im nordanubischen Raum*, in: Jürgen Kunow (ed.), 100 Jahre Fibelformen nach Oscar Almgren Internationale Arbeitstagung 25.–28. Mai 1997 in Kleinmachnow Land Brandenburg 5 (Wünsdorf 1998), Forschungen zur Archäologie im Land Brandenburg 5, 1998, s. 394; TÝŽ, *Die germanische Giessereiwerkstatt in Pasohlávky (Bez. Břeclav), Ein Beitrag zur Frage der Fernhandels- und Kulturbeziehungen nach den Markomannenkriegen*, Památky archeologické XCVII, 2006, s. 137.

44) Kazimierz GODŁOWSKI, *Die Chronologie der jüngeren und späten Kaiserzeit in den Gebieten südlich der Sudeten und Karpaten*, in: Kazimierz Godłowski – Renata Madyda-Legutko (edd.), Probleme der relativen und absoluten Chronologie von der Laténezeit bis zum Frühmittelalter, Kraków 1992, s. 32.

45) K. GODŁOWSKI, *Die Chronologie*, s. 32, 39, Abb. 11, 14.

46) Jan FROLÍK – Jan JÍLEK – Jaroslav JIŘÍK – Kristýna URBANOVÁ, *Sídliště vinařické skupiny z Prahy-Kobylis*, in: Eduard Droberjar (ed.), Hroby a pohřebiště Germánů mezi Labem a Dunajem, Archeologie barbarů 2010, Olomouc 2011, s. 438–439, zde i další literatura.

47) Thomas VÖLLING, *Funditores im römischen Heer*, Saalburg Jahrbuch 45, 1990, s. 38–39.

o lovu vysoké zvěře. Nálezy parohového materiálu lze doložit i z dalších východočeských sídlištních lokalit, viz např. Slepotice, Mikulovice, Plotiště nad Labem a další.[48)]

Keramický materiál z objektu 1/1984 není příliš reprezentativní (obr. 16–17). Z celého souboru na prvním místě zaujme hluboká mísa s vyhnutým okrajem (obr. 16:6). Tektonika této nádoby vychází pravděpodobně z tvarování nečleněných terin typu DP 11–12, které jsou typické pro časnou dobu římskou, konkrétně stupeň B1.[49)] Tuněchodská mísa se však odlišuje tvarováním okraje, který je esovitě prohnutý a ne ostře odsazený. V třídění V. Varsika náleží tento tvar k formě I/III, který je ve středním Podunají řazen především do stupně B1,[50)] nicméně se s ním setkáme i na lokalitách, kde je patrný vývoj osídlení i ve stupni B2, jak dokazují nálezy ze sídliště ve Vlčkovcích.[51)] Optimum výskytu formy I/III spadá do 1. století.[52)] V oblasti horního Porýní a povodí řeky Neckar jsou tyto typy nádob označovány jako *Schüsseln mit verdicktem Rand – Form B3*, přičemž tvarově příbuzné jsou i některé formy B4 *Schüsseln mit ausbiegendem Rand*. Výskyt mís formy B3 spadá do fází I (40–60), II (60–80) a III (80–110).[53)] Úseky odpovídající 1. století můžeme synchronizovat se stupněm B1, počátek 2. století spadá již do fáze B2a. Časový rozptyl mís formy B4 je poté identický s možným přesahem do stupně B2.[54)] Další střepový fundus reprezentují především zlomky výdutí zdobené křížícími se rytými liniemi (obr. 17:4–8). Tento dekor byl oblíben již od časné doby římské.[55)] Výraznější nástup zmíněného zdobení

48) J. JÍLEK, *Doba římská ve východních a severovýchodních Čechách.*

49) Eduard DROBERJAR, *Hornolabští Svébové – Markomani*, Archeologie ve středních Čechách 10, s. 617, obr. 11.

50) V. VARSIK, *Germánske osídlenie*, s. 91, 94, obr. 48.

51) Předběžně Vladimír VARSIK, *Zur Datierung der älterkaiserzeitlichen Siedlungen in der Südwestslowakei*, in: Vladimír Salač – Jan Bemmann (edd.), Mitteleuropa zur Zeit Marbods, Praha–Bonn 2009, s. 231, Abb. 13:15–16.

52) V. VARSIK, *Germánske osídlenie*, 94.

53) Gertrud LENZ-BERNHARD, LOPODVNVM III, *Die neckarswebische Siedlung und Villa Rustica im Gewann „Ziegelscheur", Eine Untersuchung zur Besiedlungsgeschichte der Oberrheingermanen*, Stuttgart 2002, 65, 113–115, Abb. 41:8.

54) G. LENZ-BERNHARD, LOPODVNVM III, *Die neckarswebische Siedlung*, s. 65, Abb. 43:5, Tab. 1.

55) Pavel HORNIK – Jan JÍLEK, *Sídliště z časné doby římské v Plotištích nad Labem, okr. Hradec Králové*, in: Balázs Komoróczy (ed.), Sociální diferenciace barbarských komunit ve světle nových hrobových, sídlištních a sběrových nálezů (archeologie barbarů 2011), Spisy archeologického ústavu AV ČR Brno 44, Brno 2014, s. 192, 215, obr. 15:1.

registrujeme od stupně B1.[56] Optimum výskytu je hledáno ve 2. století, přičemž jeho vyznívání spadá do 3. století.[57] Na základě srovnávací analýzy lze obj. 1/1984 zařadit do časné až starší doby římské, respektive do úseku od stupně B1 (1. století) do fáze B2a (první polovina 2. století).

V případě nekeramických nálezů stojí za povšimnutí kostěný, oboustranně opracovaný, plochý předmět (obr. 17:1). Artefakt lichoběžníkovitého tvaru se na širší straně v profilu výrazně zužuje. Tato skutečnost by mohla svědčit o jeho funkci. Hypoteticky jej můžeme označit za špachtli nebo stěrku, i když nelze vyloučit, že se jedná o polotovar určený k dalšímu zpracování.[58] Ve výplni objektu se nacházel zlomek brousku (obr. 17:11). Tento typ předmětů patří k běžným součástem sídlišť po celé trvání doby římské.

Z objektu 2/1984 byly získány pouze dva typické střepy. Naši pozornost zaměříme na zlomek mísovité nádoby s horizontálně fasetovanou výdutí (obr. 18:1), která byla ručně vyrobena z jemně plaveného materiálu s příměsí jemného písku. Příklady tohoto typu nádob známe z pohřebiště v Plotištích nad Labem – hroby 840, 842[59] (obr. 23:1–2), kde je autorka zpracování připsala do skupiny malých nádob (pohárků a misek) k typům G2a.[60] Zmíněné tvary náleží do variačně široké skupiny mísovitých nádob, v německé literatuře označované jako *Schalenurne*. Horizontální členění výdutí patří k oblíbeným způsobům zdobení u této kategorie nádob, setkáme se s ním i u tvarů vyráběných na hrnčířském kruhu.[61] Pokud se pokusíme o jejich chronologické zakotvení, tak nám exempláře z Plotišť n. L. příliš nepomohou, neboť oba výše zmíněné hroby neobsahují žádné další hrobové přílohy. Stratigrafické pozorování (č. 58) na pohřebišti ukazuje na překrytí nádoby typu G2a (hrob 842) mísovitou popelnicí typu D5a (hrob 845). Tvary typu D5a byly zastoupeny i v inventáři kostrového hrobu 1400/III,

56) Agnieszka RESZCZYŃSKA, *Ein Beitrag zur Stufe B1 der römischen Kaiserzeit aufgrund der Siedlungsfunde aus Nordwestböhmen*, in: B. Komoróczy (ed.), Sociální diferenciace barbarských komunit, s. 237, Abb. 3:4; Kristian ELSCHEK, *Die germanische Besiedlung von Bratislava-Dúbravka während der älteren römischen Kaiserzeit*, in: Jaroslav Tejral – Karol Pieta – Ján Rajtar (edd.), Kelten, Germanen, Römern vom Ausklang der Laténe-Zivilization bis zum 2. Jahrhundert im Mitteldonaugebiet, Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno sv. 3, Brno–Nitra 1995, s. 41, Abb. 5:15.

57) V. VARSIK, *Germánske osídlenie*, s. 88.

58) Za konzultaci děkujeme E. Hrnčiarikovi (Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity v Trnave).

59) A. RYBOVÁ, *Plotiště nad Labem*, I. Teil, Abb. 57:3, 5.

60) A. RYBOVÁ, *Plotiště nad Labem*, II. Teil, s. 180.

61) Za námět k podnětné diskusi k problematice a za konzultace děkujeme D. Vachůtové (oddělení klasické archeologie, ÚAM, FF MU v Brně).

což by mohlo upozorňovat na jejich dlouhou oblibu, protože tento kostrový hrob náleží do závěrečné fáze pohřbívání v Plotištích n. L.[62] Analogie ze Závisti,[63] které A. Rybová uvádí k mísovitým nádobám s horizontálně fasetovanou výdutí (G2a), nejsou bohužel pro náš typ přesvědčivé, neboť se morfologicky příliš odlišují a stojí blíže mísovitým nádobám s horizontálními žlábky. Obdobné nádoby se vyskytují i na pohřebišti na lokalitě Roten Berg bei Loitsche[64] (hroby č. 9, 39, 96, 138, 246); (obr. 23:3 až 7). Nádoby z výše zmíněných hrobů začleňuje F. Gall k typu S5B a rámcově je datuje do 3. a 4. století.[65] Časové zařazení pojednávaného typu hledá F. Gall mimo jiné na základě analýzy hrobové výbavy pohřbu č. 96 z Roten Bergu (obr. 23:5), který řadí do 3. století.[66] Tento hrob byl vybaven třívrstvým hřebenem typu Thomas I/var.1 a dvěma fajánsovými perlami typu TM 171, tyto artefakty se vyskytují na území středního Německa ve 3. století, avšak nelze vyloučit i jejich užívání ve 4. století.[67] Optimum výskytu korálků typu TM 171 náleží na našem území bezpochyby do starší a střední doby římské, tedy do výseku rámovaného fázemi B2a až C1b. Vyznívají poté i v následujícím vývoji mladší doby římské.[68] Sídlištní kontexty nám k přesnějšímu chronologickému zařazení popisovaného typu bohužel mnoho nepomohou. Analyzovaný objekt 2/1984 z Tuněchod obsahoval ve své výplni kromě mísovité nádoby s horizontálně fasetovanou výdutí pouze zlomek mísy se zataženým okrajem (obr. 18:2), která náleží k časově necitlivým typům. Východisko k dataci nám bohužel neposkytne ani

62) A. RYBOVÁ, *Plotiště nad Labem*, II. Teil, s. 121, Tab. 8.

63) Libuše JANSOVÁ, *Hradiště nad Závistí v období pozdně římském a v době stěhování národů*, Památky archeologické 62, 1971, Abb. 11:1, 13:1.

64) Fabian GALL, *Zwei Gräberfelder vom Roten Berg bei Loitsche, Ldkr. Ohrekreis*, Veröffentlichungen des Landesamtes für Denkmalpflege und Archäologie Sachsen-Anhalt-Landesmuseum für Vorgeschichte Bd. 59, Halle an der Saale 2005, s. 110, 115, 125, 152, Taf. 2:9, 5:39, 13:96, 18:138, 34:246.

65) F. GALL, *Zwei Gräberfelder*, s. 48.

66) Tamtéž, s. 48, 71.

67) Tamtéž, s. 48, 58–59, 71.

68) K problematice pro české území naposledy podrobně viz Pavel KACL, *Nálezy skla doby římské v Čechách*, rukopis nepublikované magisterské diplomové práce uložené na ÚPRAV FF UK, Praha 2012, s. 37, 77–79, tab. 10; TÝŽ, *Nálezy fajánsových předmětů z doby římské v Čechách*, Praehistorica XXXII/2, 2015, s. 135–136; pro Moravu naposledy viz Luďka VACULÍKOVÁ, *Skleněné korálky z doby římské na Moravě na základě nových nálezů z Hrubé Vrbky*, rukopis nepublikované bakalářské diplomové práce uložené na ÚAM FF MU, Brno 2012, s. 31, 47; TÁŽ, *Skleněné nálezy doby římské a doby stěhování národů na Moravě*, rukopis nepublikované magisterské diplomové práce uložené na ÚAM FF MU, Brno 2015, s. 91–92.

nález tvarově blízké nádoby z obj. 623/00 z Turnova[69)] (obr. 23:8), která je bohužel v objektu osamocená. Autoři zpracování tento objekt přiřadili do 2. století na základě analogií z pohřebiště v Dobřichově-Pičhoře.[70)] Jejich úvaha se podle našeho soudu zakládá na příliš vzdálených analogiích. Terina typu 13b z hrobu 15 z Dobřichova-Pičhory[71)] má sice ostrohrannou profilaci, ale náleží k vyšším tvarům, které spojujeme s předchozím vývojem stupně B2. Diskutovaná analogie tak spíše poslouží jako doklad počátků tradice výroby ostrohranné keramiky. Pro pozdější chronologické zařazení turnovské mísy také svědčí nepřítomnost výzdoby, která v rámci stupňů C2 a C3 postupně ubývá. Pokud shrneme výše uvedená zjištění, tak musíme konstatovat absenci dobrých chronologických opor pro datování hodnocených mís. Rámcově je tedy řadíme do období 3. století s možným výskytem i ve 4. věku. Hlavním argumentem je jejich přítomnost na labsko-germánských pohřebištích mladší a pozdní doby římské.

V případě chronologického zařazení objektu 3/1984 jsme velmi limitováni nedostatkem materiálu. Dva střepy pocházející z hrnce s esovitou profilací (obr. 18:3) a části mísovitého tvaru/hrnce (obr. 18:4) neposkytují příliš prostoru pro přesné datování. Zlomky pocházejí z tvarů oblíbených během celé starší a mladší doby římské.

O něco více informací lze získat z kolekce nasbírané při povrchové prospekci v poloze „Bodlavecké pole“ (obr. 6). Přítomnost zlomků keramiky zdobené nehtováním a rytými liniemi (obr. 8:2–4, 6) k detailní dataci příliš nepomůže. Podle shrnutí V. Varsika lze konstatovat, že počátky nehtovaného dekoru lze hledat již v časné době římské, postupné vyznívání registrujeme až v době stěhování národů.[72)] Střepům z výdutí s výzdobou složenou z rytých rýh, které se místy kříží, jsme se věnovali výše. Vrchní hranice výskytu je spatřována na konci 3. století.

Mísy se zataženým a kolmo postaveným okrajem (obr. 8:9–10) náleží k průběžným tvarům, bez výraznější chronologické vypovídací hodnoty.[73)]

69) Eduard DROBERJAR – Jan PROSTŘEDNÍK, *Turnov – Maškovy zahrady – germánský dvorec ze 3. století*, Památky Archeologické XCV, 2004, s. 76, obr. 17:2.

70) Eduard DROBERJAR, *Dobřichov-Pičhora, Ein Brandgräberfeld der älteren römischen Kaiserzeit in Böhmen, (Ein Beitrag zur Kenntnis des Marbod--Reichs)*, Fontes Archaeologici Pragenses 23, Pragae 1999, s. 38, Taf. 32:15/1.

71) E. DROBERJAR, *Dobřichov-Pičhora*, s. 47, Abb. 12:13b.

72) V. VARSIK, *Germánske osídlenie*, s. 87; V. VOKOLEK – J. JÍLEK, *Osada*, s. 24; Radka KNÁPEK – Ondrej ŠEDO, *Barbarská keramika z kontextů se stratigrafickými vztahy k římskému zdivu v trati Neurissen v Mušově*, Zborník Slovenského národného múzea CIX/2015, Archeológia 25, 2015, s. 357.

73) R. SEDLÁČEK – F. KAŠPÁREK – J. JÍLEK, *Sídlištní nálezy*, s. 383, zde i další starší literatura; nově viz R. KNÁPEK – O. ŠEDO, *Barbarská keramika*,

Zajímavější je střep z výdutě silnostěnné nádoby zdobené nehtovými vrypy, které vždy v páru tvoří svislé řady (obr. 8:7). Tento jednoduchý dekor v různých modifikacích známe z několika východočeských sídlišť, např. z Chrudimi[74)] (obj. 271), Holohlav[75)] (obj. 4a) a Čáslavek (obj. 63). Fragment s popisovanou výzdobou byl součástí výplně příkopu římského dočasného tábora v Olomouci-Neředíně.[76)] Zde je však s ohledem na nálezový kontext problematická datace zlomku, který nemusí nutně souviset se souborem střepů datovaných do druhé poloviny 2. století až počátku 3. století. Z příkopu pochází i keramika z mladší a pozdní doby římské, kam by zmíněný kus spíše náležel. Tento dekor je totiž typický pro mladší, pozdní dobu římskou a počátek doby stěhování národů.[77)]

Vyhodnocení nálezů mazanice

Z výplně objektů z výzkumů z let 1980 a 1984 pochází zlomky mazanice, které si zasluhují základní popis a určení. Ve výplni objektu 1/1980 byla nalezena mazanice o celkové hmotnosti 1 820 g. Z toho 500 g – 7 jedinců je možné dále klasifikovat. Zlomky mazanic č. 1 (obr. 19:1) a 7 (obr. 19:3) mají otisky prutů a úprava povrchu vnějších stěn je hrubá. Mazanice č. 2 (obr. 19:2) má rovněž pozůstatek otisku prutu, ale vnější povrch stěny je hlazený. Tyto

s. 355; František JANOŠEK KAŠPÁREK, *Nálezy z doby římské ze Dřenic (okr. Chrudim)*, Praehistorica XXXIII/1–2, 2016, s. 228.

74) Jan MUSIL – Jan JÍLEK, *Sídliště z pozdní doby římské a doby stěhování národů z Chrudimi*, Východočeský sborník historický 21, 2012, s. 40, obr. 24:3.

75) Jan BOČEK, *Záchranný výzkum v Holohlavech*, Zpravodaj Krajského muzea východních Čech XV/1, 1988, s. 22, tab. 5.

76) Marek KALÁBEK, *Germánská keramika v příkopu římského tábora v Olomouci-Neředíně*, Zborník Slovenského národného múzea CIX/2015, Archeológia 25, 2015, s. 341–342, obr. 5:9.

77) Jan JÍLEK – David VÍCH, Nové *poznatky o době stěhování národů ve východních Čechách a na českomoravském pomezí*, Praehistorica XXXII/2, 2015, s. 105, tab. III:2; Zdeněk BENEŠ, *Dobroměřice u Loun a Březno u Chomutova, Dvě sídliště z doby římské v severozápadních Čechách*, in: Ján Beljak – Gertruda Březinová – Vladimír Varsik (edd.), Archeológia barbarov 2009, Archaeologica Slovaca Monographiae, Communicationes, Tomus X, Nitra 2010, s. 89, obr. 9:5; Jaroslav JIŘÍK, *Výbrané sídlištní situace mladší doby římské až časné fáze doby stěhování národů v severozápadních Čechách*, in: Eduard Droberjar – Ondřej Chvojka (edd.), Archeologie barbarů 2006, Archeologické výzkumy v jižních Čechách supp. 3/II, České Budějovice 2007, s. 544, obr. 21:6; Jaroslav JIŘÍK – Michal KOSTKA, *Germánské sídliště v Dolních Chabrech*, Archeologie ve středních Čechách 10, 2006, s. 737, obr. 5:3, 11:4, 12:1; Pavel HUŠŤÁK – Jaroslav JIŘÍK, *Osídlení z doby římské v Praze-Hloubětíně „Zahrady nad Rokytkou“*, in: Maciej Karwowski – Eduard Droberjar (edd.), Archeologia Barbarzyńców 2008: powiązania i kontakty w świecie barbarzyńskim, Collectio Archaeologica Resoviensis XIII, Rzeszów 2009, s. 336, obr. 18:1.

typy mazanice by pravděpodobně náležely k části stěny konstrukce. Zbývající mazanice č. 3 (obr. 19:4), 4 (obr. 19:5), 5 a 6 nenesou stopy po otisku, ale mají hlazené vnější strany. Na povrchu vnějších stran jsou patrné pozůstatky malty. Jedná se tedy o fragmenty pocházející z vnější strany stěn neurčité konstrukce. Zbytek mazanice, jenž byl ve výplni objektu zjištěn, nemá žádné pozůstatky otisků po konstrukci a nenese stopy po druhotném přepálení.

Z výplně objektu 1/1984 byla získána mazanice o celkové hmotnosti 620 g. Z toho 460 g – 7 jedinců je možné dále hodnotit. Mazanice č. 8 (obr. 20:1), 10 (obr. 20:2) a 12 (obr. 20:3) mají pozůstatky otisků prutů a vnější úpravu povrchu hlazenou. U dalších fragmentů mazanic č. 9, 11, 13 (obr. 20:4) a 14 (obr. 20:5) jsou patrné otisky prutů, ale jejich vnější povrch je hrubý. Zlomky mazanice lze nepochybně určit jako zbytky stěn s proutím. Ostatní mazanice, jež byla ve výplni objektu, nemá žádné pozůstatky otisků po konstrukci a nenese stopy po druhotném přepálení. Obj. 3/1984 poskytl zlomky mazanice o celkové hmotnosti 100 g. Z toho 40 g (2 jedinci) je možné dále popsat. Na mazanici č. 15 (obr. 21:1) je patrný otisk prutu a její vnější povrch je hlazený. V případě mazanice č. 16 (obr. 21:2) naopak registrujeme otisk tesaného prvku a její vnější povrch je rovněž hlazený.

Otisky prutů na zlomcích mazanice, které mají vnější úpravu povrchu hlazenou, bývají velmi častým nálezem v rámci materiálu z germánských sídlišť.[78] Otisky lze spojovat s proutěnou konstrukcí[79] stěn staveb. Na základě výše popsaných zlomků však nelze blíže rozpoznat konstrukci staveb, ze kterých fragmenty pocházejí.

Závěr

Doklady sídlištních aktivit z doby římské indikované v 70. a 80. letech 20. století představují důležitý příspěvek k poznání osídlení Chrudimska v této epoše. Je to dáno především stavem poznání barbarských sídlišť, které se v této východočeské oblasti zatím slibně rozvíjí. V oblasti Chrudimska se jedná o třetí publikovaný soubor[80] pocházející ze sídliště zkoumaného v rámci archeologického výzkumu. Z regionálního hlediska bude zajímavé srovnání sídlištních kontextů v rámci katastrálního území Tuněchody. Zde si však zatím musíme počkat na publikování situací a nálezů zjištěných v areálu tuněchodské cihelny (výzkum Katedry archeologie FF, UHK).

78) V. VARSIK, *Germánske osídlenie*, s. 173, obr. 95.

79) Pavel VAŘEKA, *Archeologie středověkého domu, sv. 1, Proměny vesnického obydlí v Evropě v průběhu staletí, 6.–15. století*, Plzeň 2004, s. 36, obr. 17.

80) Tuněchody – cihelna, Chrudim.

Zpracovávané osídlení z doby římské se nacházelo v nadmořské výšce 238 m severozápadně od řeky Chrudimky, od které je vzdáleno 452,4 m. Lokalita je rovněž situována 150 metrů od bezejmenné vodoteče. Pro tuto oblast jsou charakteristické nezpevněné sedimenty, konkrétně spraše a sprašové hlíny svrchně pleistocenního stáří. Zhodnocené situace ze záchranných archeologických výzkumů z let 1980 a 1984 mají přirozeně pouze omezenou vypovídací hodnotu. Je to dáno okolnostmi výzkumu, který mohl být realizován pouze v omezeném rozsahu. Většina objektů nebyla prozkoumána v úplnosti, což samozřejmě omezuje naše chronologické závěry. Rovněž poznání transformačních a postdepozičních procesů je v tomto případě nemožné.

I přes tyto těžkosti je však nutné alespoň nastínit možný vývoj osídlení na lokalitě. Sídlištní aktivity datované do stupně B1 až fáze B2a, tedy rámcově odpovídající 1. století až 1. polovině 2. věku dokládá střepový fundus z výplně objektu 1/1984. Výplň tohoto objektu poskytla nejstarší nálezy na lokalitě. Nejbohatší soubor nálezů pochází z objektu 1/1980, který lze rámcově zařadit do stupně C1 (200–250/270), přičemž nepříliš reprezentativní materiál vykazuje tendence odkazující ještě k vývoji ve 2. polovině 2. století. Překvapivým zjištěním je absence plastického dekoru, jehož optimum výskytu je hledáno v první polovině 3. století.[81)] Tuto skutečnost nelze kriticky vysvětlit, spekulativně lze však poukázat na možné regionální odlišnosti v rámci keramického vývoje. Z objektu 2/1984 pochází střep z mísovité nádoby s horizontálně fasetovanou výdutí, který se hlásí do širokého úseku rámovaného fází C1a až stupněm C3. S ohledem na skutečnost, že z objektu 2/1984 byly získány pouze dva střepy, je jeho datování pouze rámcové. O sídlištních aktivitách z mladší a pozdní doby římské však svědčí také nález střepu s výzdobou nehtových vrypů složených do svislých řad získaný povrchovou prospekcí v poloze Bodlavecké pole.

Je tedy představitelné, že na sledovaném území (areál bývalého JZD a poloha Bodlavecké pole) se rozkládalo osídlení, jehož počátky lze hledat ve stupni B1. Materiál datovaný do úseku od fáze C1a po stupeň C3 poté dokládá pozdní sídlištní aktivity. Zda se jednalo o jedno vícefázové sídliště nebo několik menších časově nenavazujících sídlištních jednotek bez dokladu kontinuity nelze zodpovědně kriticky rozhodnout.

81) Jaroslav TEJRAL, *Die nachträglichen germanischen Siedlungsaktivitäten am Burgstall bei Mušov, Versuch einer Interpretation*, Přehled výzkumů 52/2, 2011, s. 59, 62; F. JANOŠEK KAŠPÁREK, *Nálezy*, s. 232, zde i starší základní literatura.

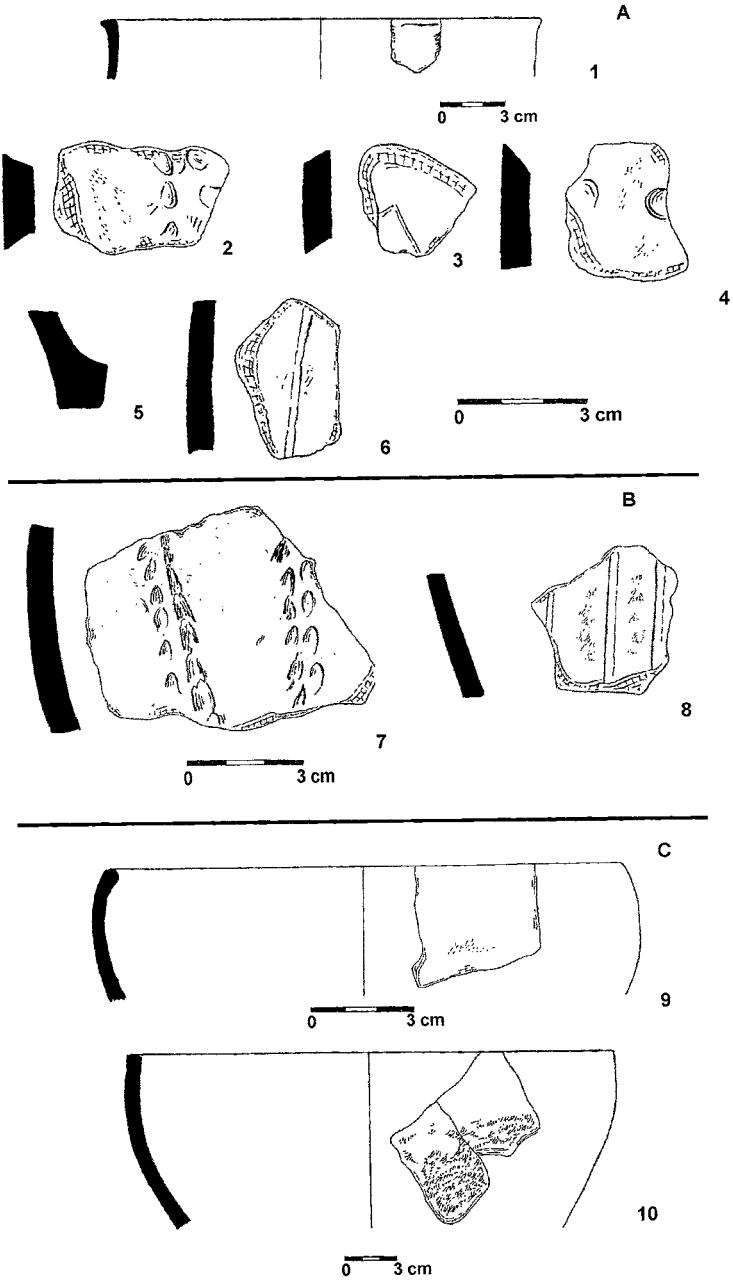

Obr. 8: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál zajištěný povrchovou prospekcí v letech 1973 (9–10), 1982 (1–6), 1984 (7–8) (kresba V. Vokolek).

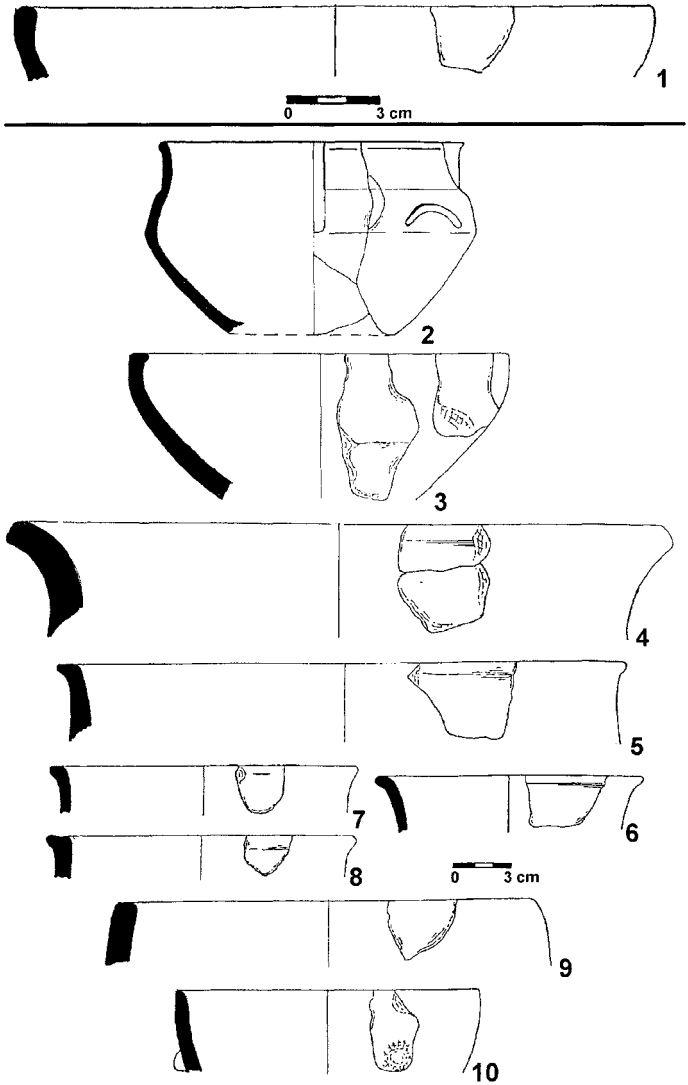

Obr. 9: Tuněchody, okr. Chrudim, keramický materiál získaný při skrývce plochy (1) a skrývce nad obj. 1/1980 (2–10) (kresba V. Vokolek).

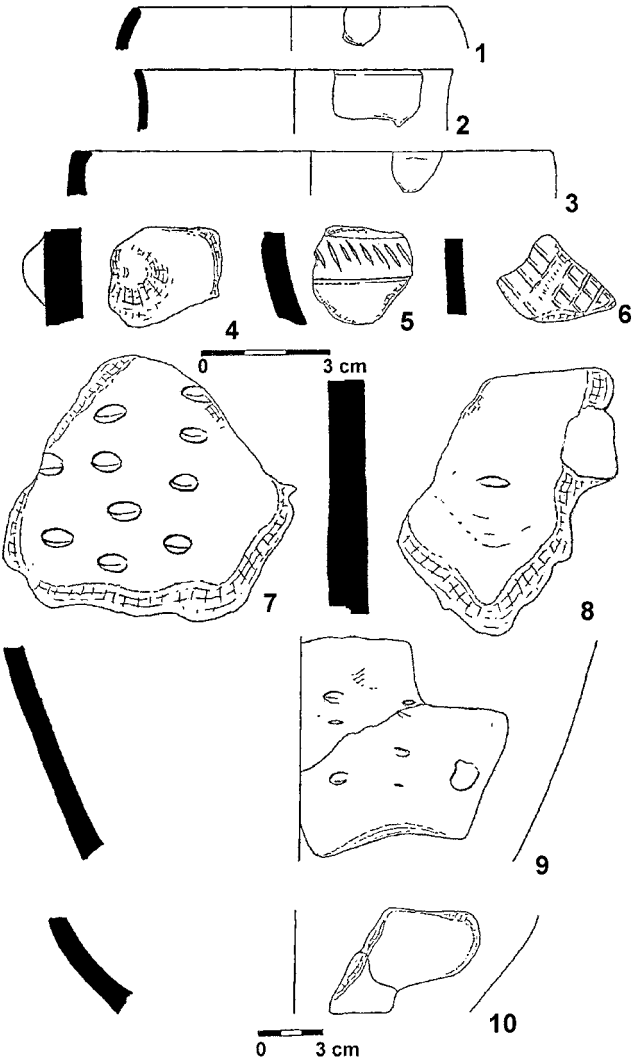

Obr. 10: Tuněchody, okr. Chrudim, keramický materiál získaný při skrývce nad obj. 1/1980 (1–10) (kresba V. Vokolek).

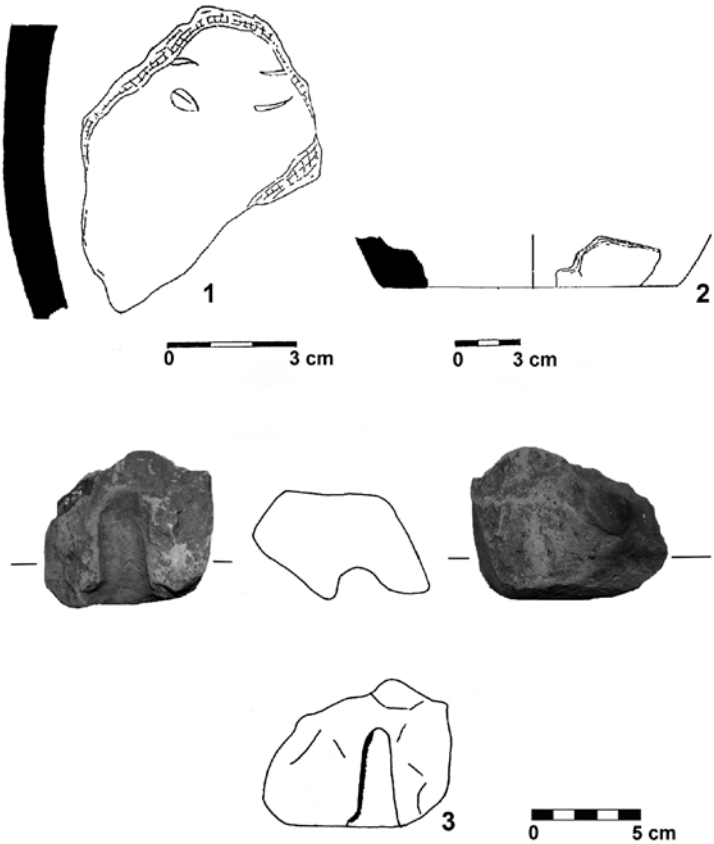

Obr. 11: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál získaný při skrývce nad obj. 1/1980 (1–3) (kresba V. Vokolek a F. Kašpárek).

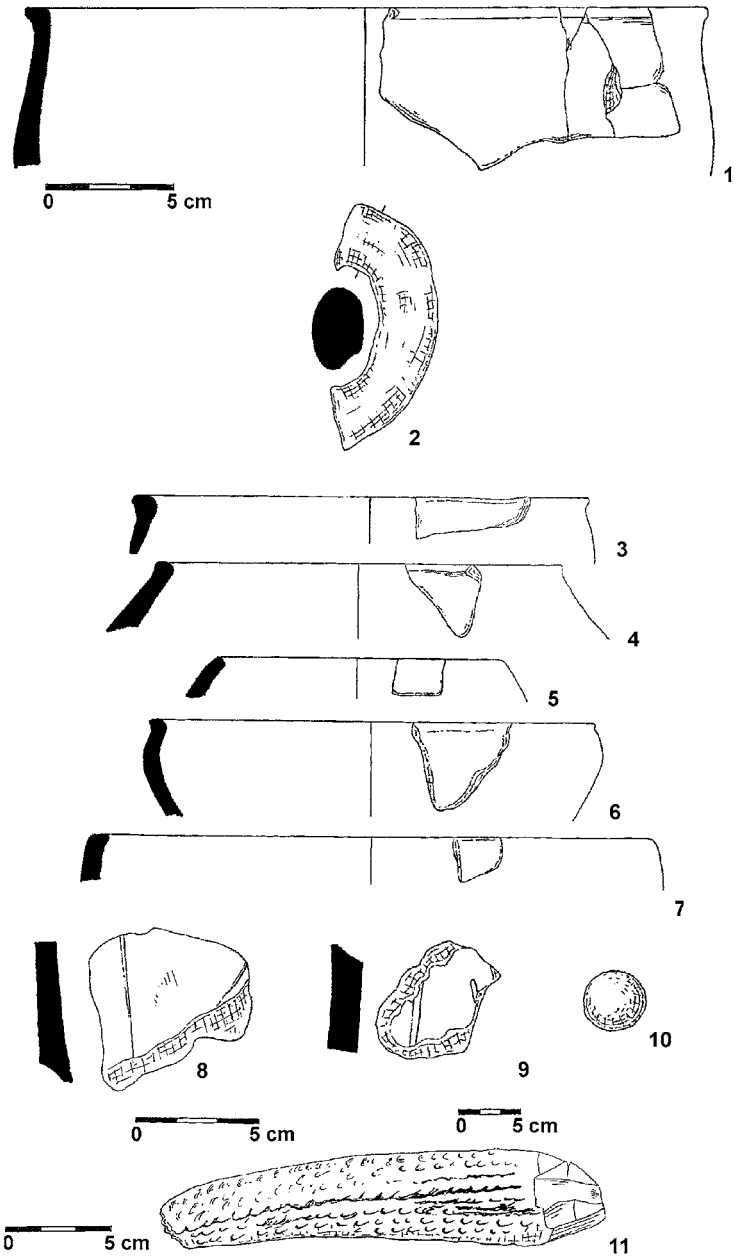

Obr. 12: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál získaný z výplně obj. 1/1980 (kresba V. Vokolek).

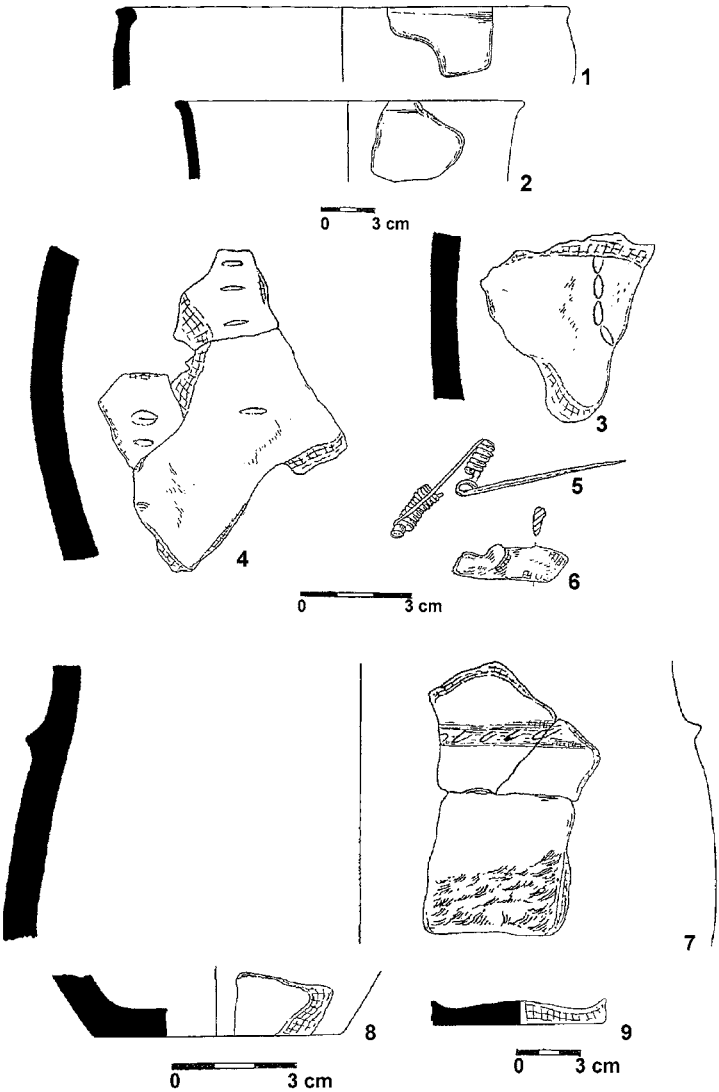

Obr. 13: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál z výplně obj. 1/1980 (kresba V. Vokolek).

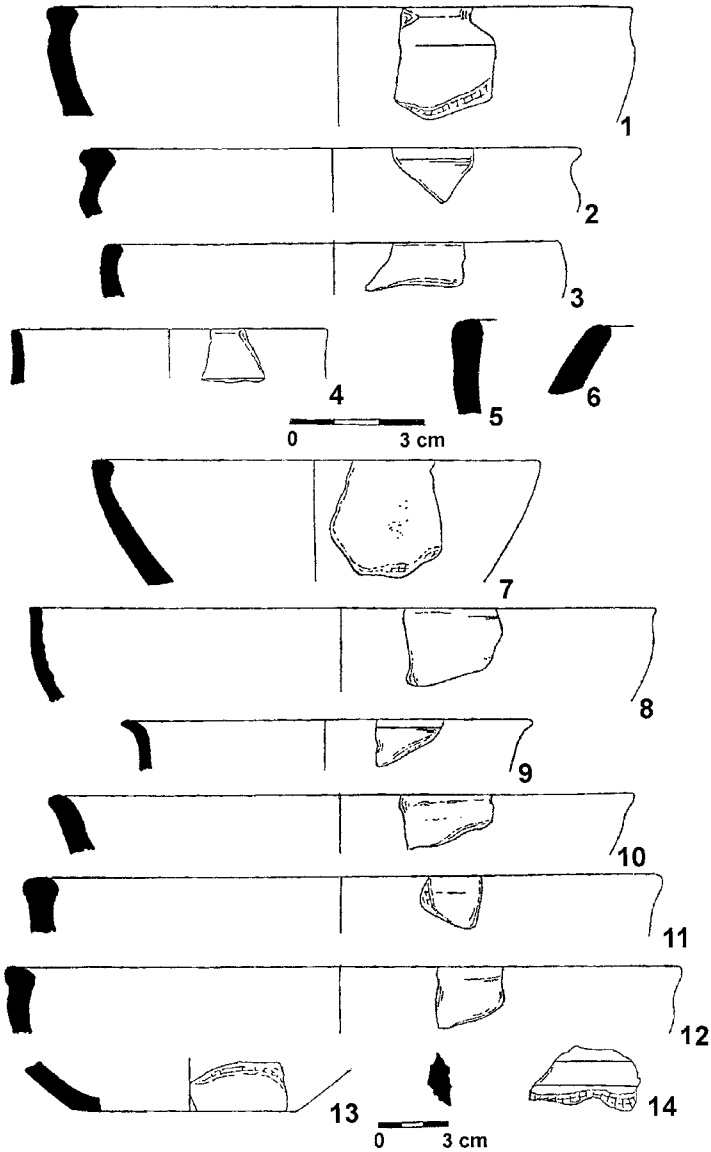

Obr. 14: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál z výplně obj. 1/1980 (kresba V. Vokolek).

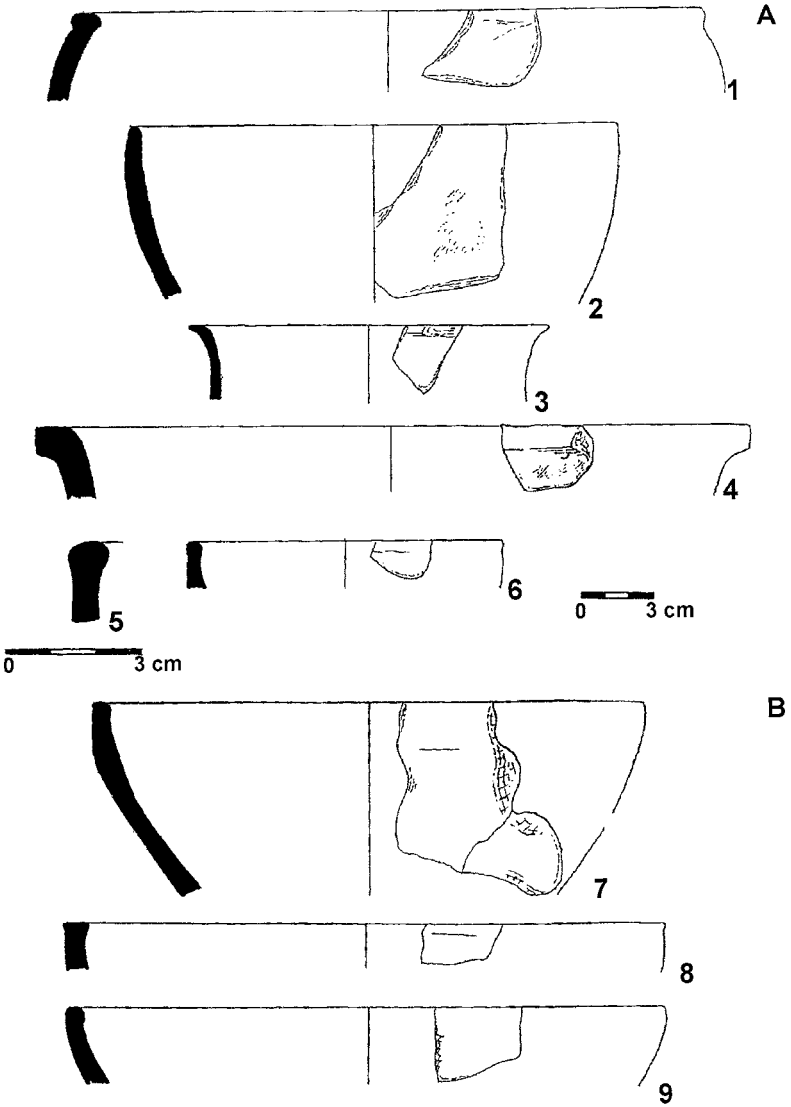

Obr. 15: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál z výplně obj. 1/1980 (kresba V. Vokolek).

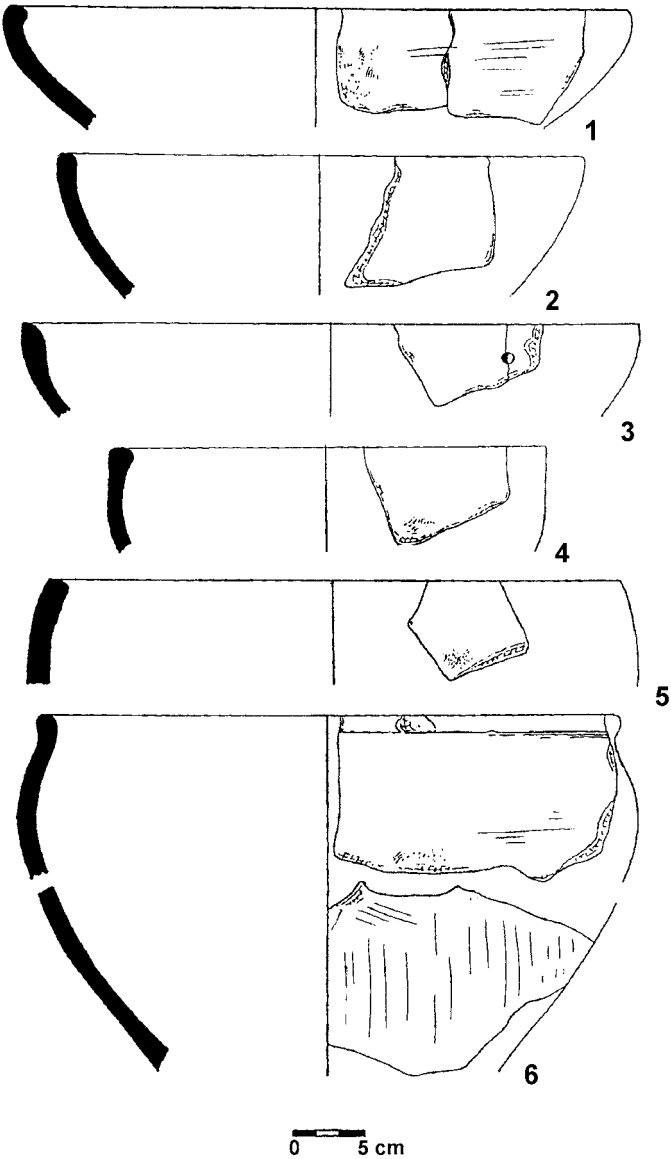

Obr. 16: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál z výplně obj. 1/1984 (kresba V. Vokolek).

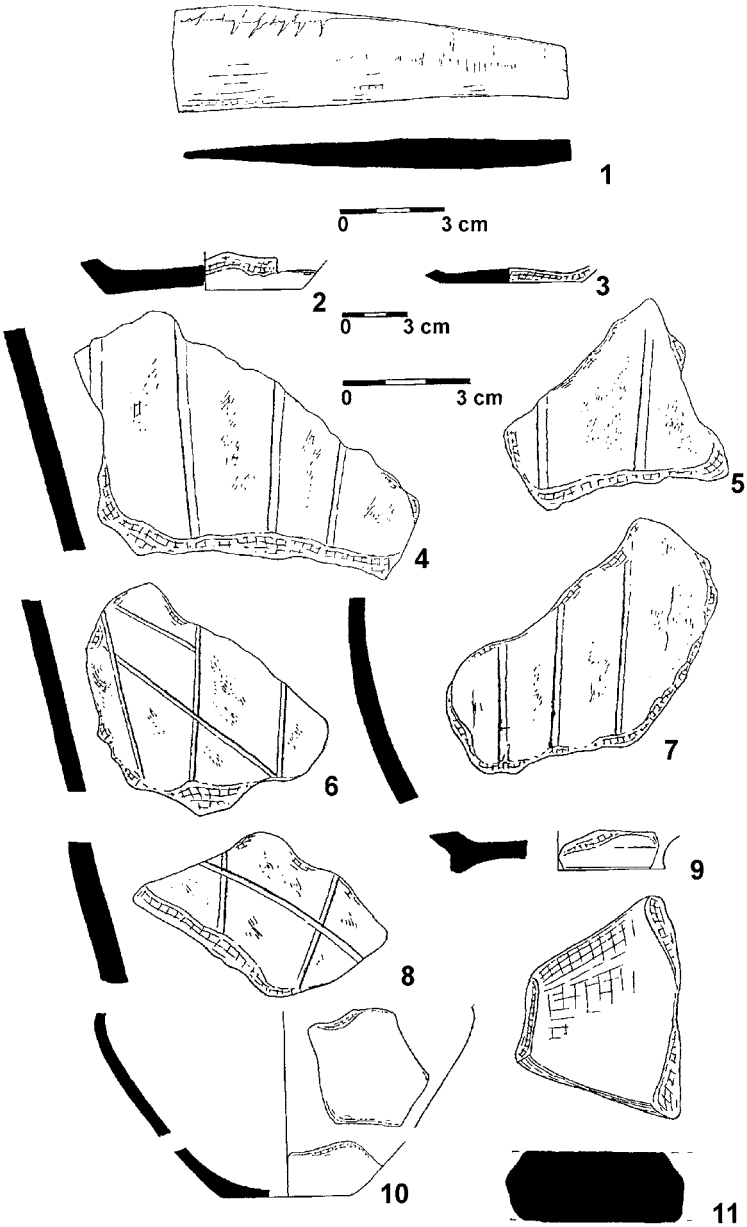

Obr. 17: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál z výplně obj. 1/1984 (kresba V. Vokolek).

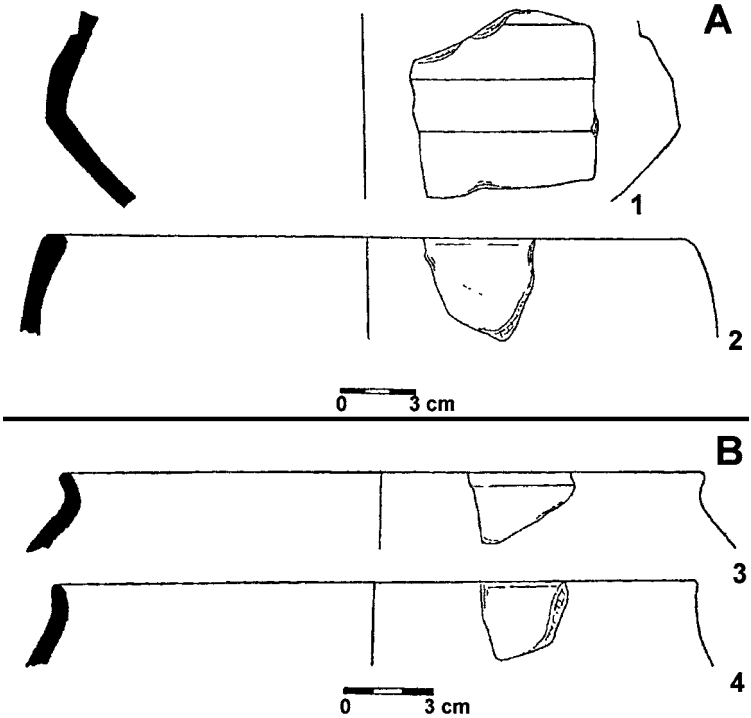

Obr. 18: Tuněchody, okr. Chrudim, materiál z výplně obj. 2/1984 (1–2), 3/1984 (3–4) (kresba V. Vokolek).

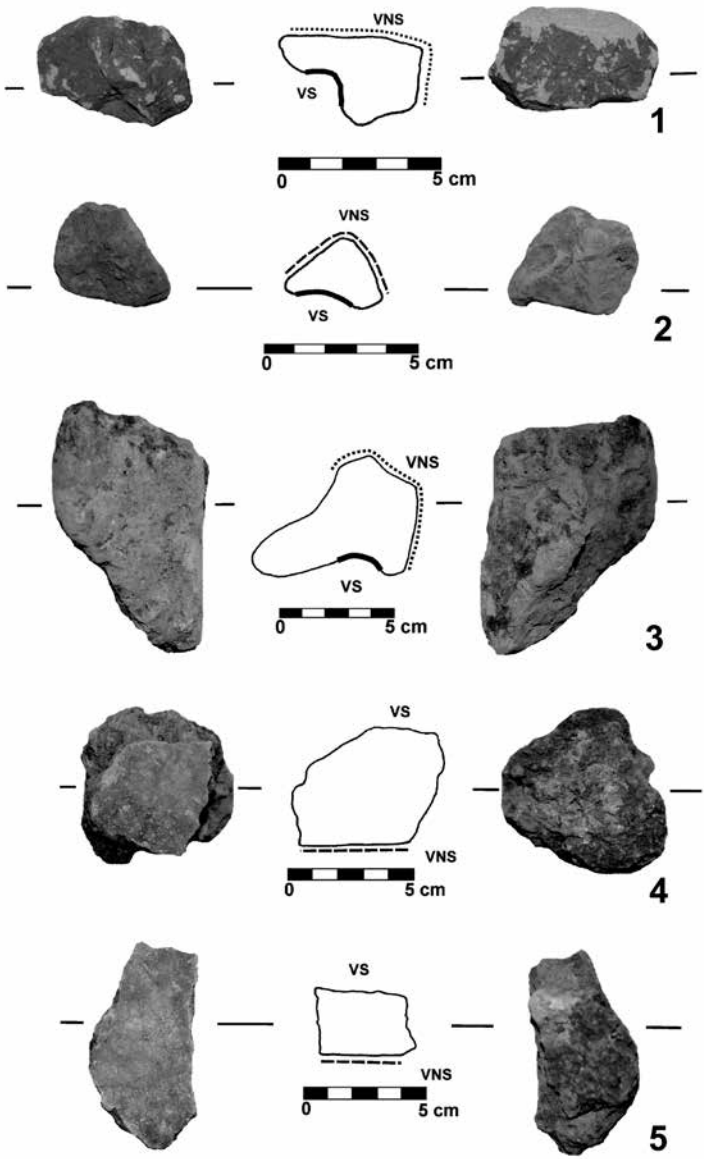

Obr. 19: Tuněchody, okr. Chrudim, zlomky mazanice z obj. 1/1980 (kresba a foto F. Kašpárek).

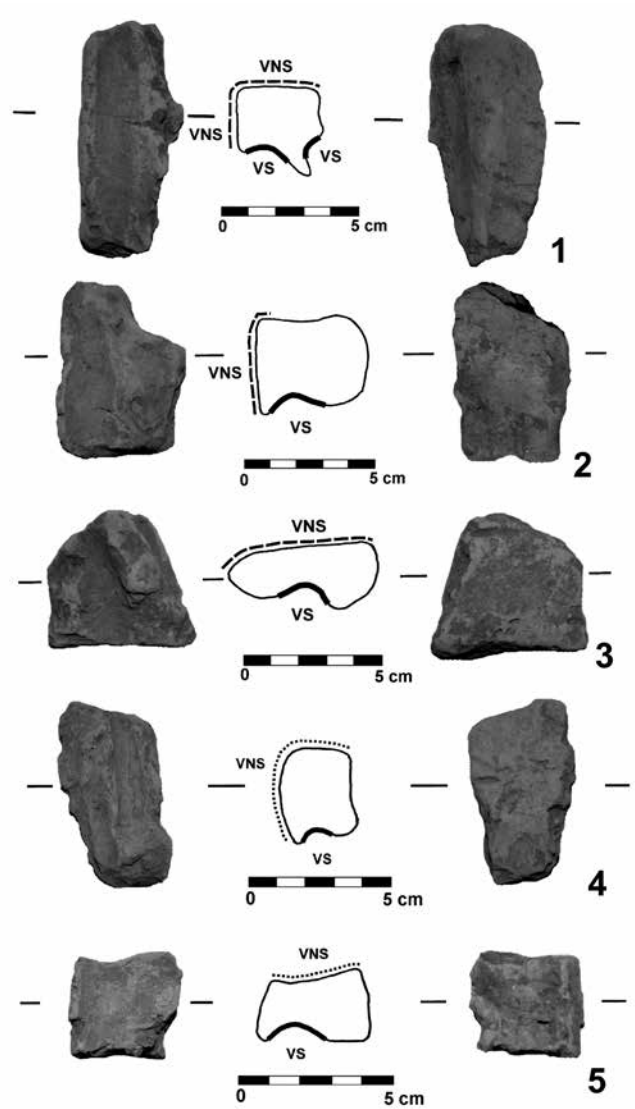

Obr. 20: Tuněchody, okr. Chrudim, zlomky mazanice z obj. 1/1984 (kresba a foto F. Kašpárek).

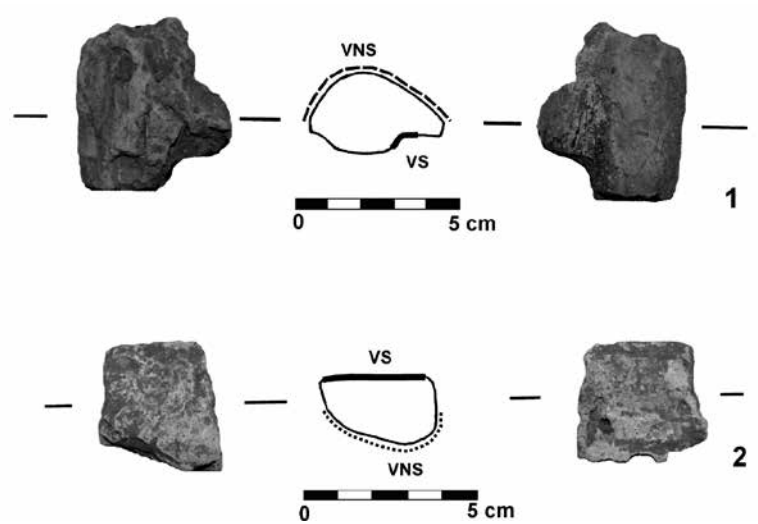

Obr. 21: Tuněchody, okr. Chrudim, zlomky mazanice z obj. 3/1984 (kresba a foto F. Kašpárek).

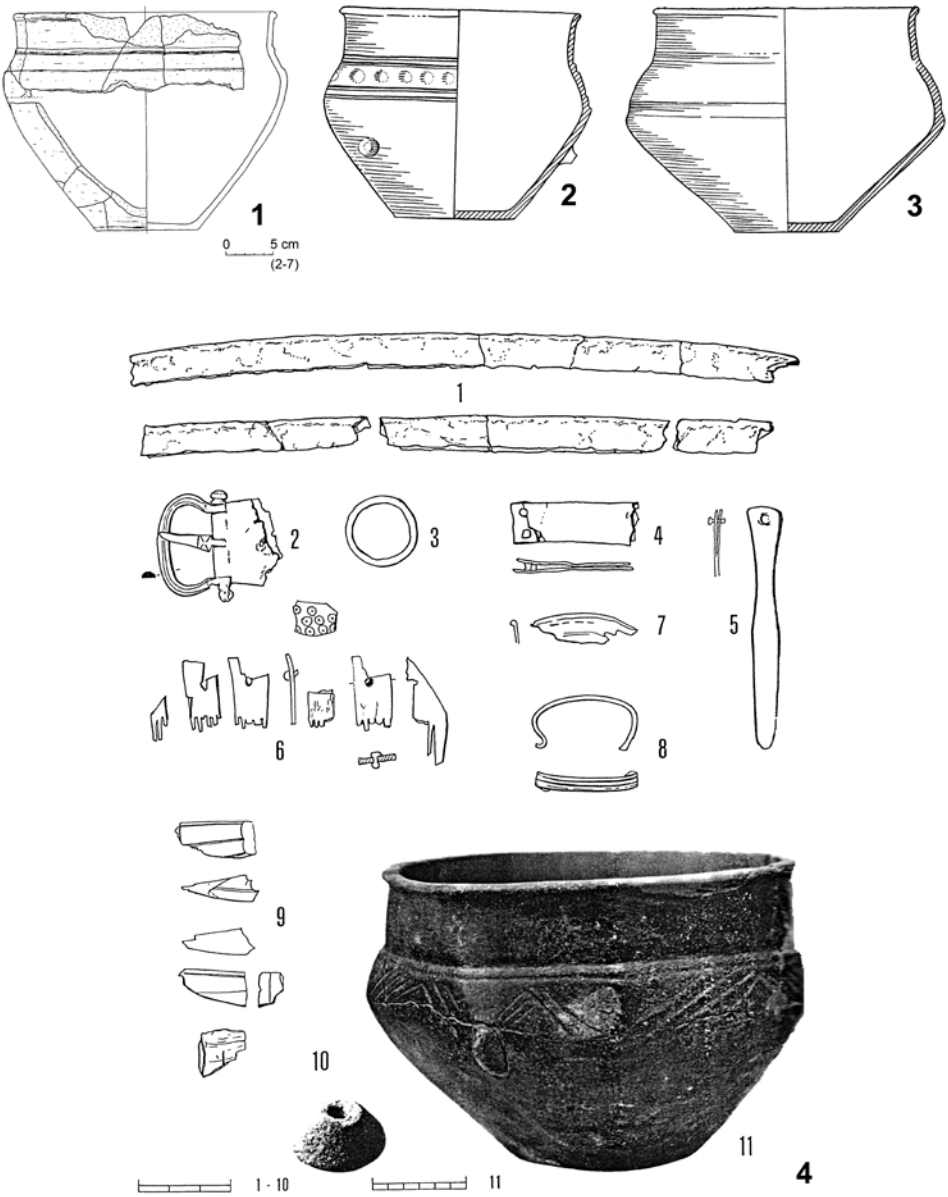

Obr. 22: Teriny s odsazeným hrdlem. 1 – Obříství, obj. 863; 2, 3 – Plotiště nad Labem, hroby 1212, 1027; 4 – Opočno, hrob 36 (podle Beneš 2014; Rybová 1979; Pleinerová 1995) (upraveno a zmenšeno).

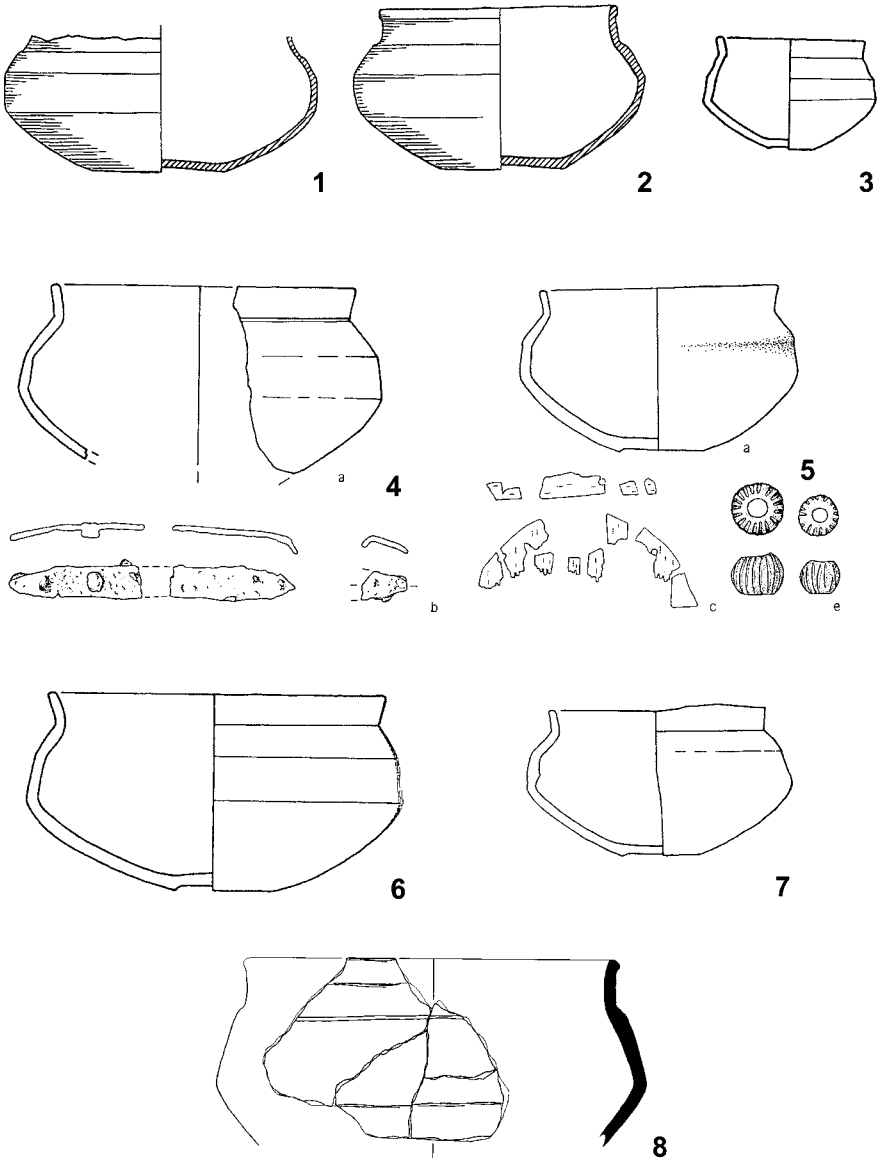

Obr. 23: Mísovité nádoby s horizontálně fasetovanou výdutí. 1, 2 – Plotiště nad Labem, hroby 840, 842; 3, 4, 5, 6, 7 – Roten Berg bei Loitsche, hroby 9, 138, 96, 246, 39; 8 – Turnov – Maškovy zahrady, obj. 623/00 (podle Rybová 1979; Gall 2005; Droberjar–Prostředník 2004) (upraveno a zmenšeno).

ROMAN PERIOD SETTLEMENT IN TUNĚCHODY, DISTRICT CHRUDIM

Findings of 1973–1984 at Bodlavecké pole and in the farm co-op premises

Thanks to the rescue archaeological survey and surface survey, archaeologists collected material dating back to the Roman period and to the Middle Ages. Representative documents of an older settlement have not been retained.

The documents of settlement of the Roman period indicated in the 1970´s and 1980´s enable us to extend information about the Chrudim region settlement in the Roman period (Figure 1:1–4).

It is especially the state of the art in the field of the Barbarian habitation which has been well developing in the East Bohemian region. As far as the Chrudim region is concerned, it is the third published file originating from a settlement explored within an archaeological survey. In terms of the region, comparison of habitation contexts in the Tuněchody cadastral area looks interesting. However, we have to wait for the publications concerning the situation and findings of the Tuněchody brick plant (Fig. 1:5) (Survey by the Department of Archaeology of the Faculty of Philosophy, University of Hradec Králové).

The settlement in question was located at the height of 238 m above the sea level in the distance of 452.4 m north-east of the river Chrudimka. The site is situated 150 m of a nameless water stream. The area is also characterized by unconsolidated sediments, namely primary loess and loess soils of the Upper Pleistocene age. Situations of the rescue archaeological survey of 1980 and 1984 (Figures 1–6) have only a limited informative value. It is given by the fact that the survey could only be performed in a limited scope. Majority of the objects was not fully explored, which obviously limits our chronological conclusions. Also the recognition of transformation and post-depository process is not feasible in this case.

Despite the above mentioned problems, it is essential to at least outline the development of the settlement in the given location. Settlement activities dated to stage B1 up to phase B2a, i.e. roughly corresponding to the 1st century up to the first half of the 2nd century, are documented by shard set from the 1/1984 feature filling (Fig. 7, 16–17). The filling provided the oldest findings in the location (a compact deep bowl, Fig. 16:6). The most extensive set of findings comes from feature no. 1/1980 (Fig. 4) which can be classified by stage C1 (200–250/270). The material is not of a highly representative nature; therefore it can also refer to the development of the second half

of the 2nd century. The most outstanding element of the file is the bowl (Fig. 9:2) which is closest to Droberjar 3405 type with a recessed neck, lightly reinforced edge and a tapered shell. The vessel is decorated with wide bow-shaped flutes. Recessed neck bowls are typical for the 2nd century and their popularity dates up to the first half of the 3rd century. A surprising fact is the absence of a rich plastic decoration that was mostly found in the first half of the 3rd century. This fact cannot be critically explained, we can only speculate about possible regional differences in the development of pottery. As for non-ceramic findings in feature no. 1/1980, a fragment of a two-piece bronze crossbow fibula is worth mentioning (Fig. 13:5). Fragmental nature of the fibula unfortunately does not allow for a detailed determination. A certain element thanks to which we can roughly classify the specimen, is the shape of coiling indicating crossbow fibulas VI. group, 2 series and group VII., 1 series according to the O. Almgren´s classification.

The group VII fibulas 1st series are dated to the end 2nd and the first half of the 3rd centuries, i.e. so called intermediate stage B2/C1. The largest development was observed in phase C1a.

Fibulas of group VI series 2 rarely appear in the late phase of older stage of the late Roman period. These fibulas are labelled as one of the typical signs of the relatively chronological stage C2.

A bowl-type vessel postherd (Fig. 18:1) with horizontally bevelled cupping from feature no. 2/1984 (Fig. 7) was hand made from a smoothly washed material with fine sand added.

The vessel belongs to a long period within the framework of phase C1a up to stage C3. The main evidence of such date is its presence in the Elbe – Germanic burial grounds of the late and final Roman period (Plotiště nad Labem, Roten Berg bei Loitsche) (Fig. 23:1–7).

Regarding the fact that from feature no. 2/1984 only two postherds were collected, the dating is only approximate. Settlement activities of the late and final Roman, periods are also documented by a postherd with nail engravings in horizontal rows found by method of surface prospecting at the Bodlavecké pole (Fig. 8:7).

We can imagine that a certain settlement was located in the observed area (former farm co-op and Bodlavecké pole) (Fig. 1:1–3; 2–6), whose origins date back to stage B1.

The material dated to the section from phase C1a up to stage C3 documents later settlement activities. However, we are unable to critically assess the settlement type: one multi-stage settlement of several small non-chronological settlement units without any evidence of continuity.